

Стратегія Міжнародної організації праці

Соціальне забезпечення для всіх

Розбудова мінімальних рівнів соціального захисту
та всеосяжних систем соціального забезпечення

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИКЛАД

Copyright © Міжнародна організація праці 2013 р.
Уперше опубліковано у 2013 р.

На видання Міжнародної організації праці поширюється авторське право згідно з Протоколом 2 Загальної конвенції про авторські права. Однак короткі витяги з них можуть передруковуватися без спеціального дозволу за умови зазначення джерела. Звернення щодо передруку або перекладу потрібно надсилати до Відділу публікацій МОП (видавничі права та дозволи), за адресою: International Labour Office, CH-1211 Geneva 22, Switzerland, або електронною поштою: pubdroit@ilo.org. Міжнародна організація праці вітає такі звернення.

Робити копії даної публікації можуть бібліотеки, інститути та інші користувачі відповідно до умов виданої їм для цього ліцензії. Для того, щоб знайти у своїй країні організацію з питань отримання права на копіювання публікацій, відвідайте сайт www.ifrro.org.

Стратегія Міжнародної організації праці. Соціальне забезпечення для всіх: розбудова мінімальних рівнів соціального захисту та всеосяжних систем соціального забезпечення: узагальнений виклад / Міжнародна організація праці, Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. – Будапешт: МОП, 2013 р.

ISBN 978-92-2-827846-0
ISBN 978-92-2-827847-7 (web pdf)

International Labour Organization; ILO DWT and Country Office for Central and Eastern Europe

Also available in English: The strategy of the International Labour Organization. Social security for all: building social protection floors and comprehensive social security systems – Geneva: ILO, 2012 (ISBN 978-92-2-126746-1; 978-92-2-126747-8 (web pdf))

Aussi disponible en français: La sécurité sociale pour tous: la stratégie de l'Organisation internationale du Travail: mettre en place des socles de protection sociale et des systèmes complets de sécurité sociale – Genève: BIT, 2012 (ISBN 978-92-2-226746-0; 978-92-2-226747-7 (web pdf))

También disponible en español: La estrategia de la Organización Internacional del Trabajo: seguridad social para todos: establecimiento de pisos de protección social y de sistemas integrales de seguridad social – Ginebra: OIT, 2012 (ISBN 978-92-2-326746-9; 978-92-2-326747-6 (web pdf))

social security / social protection / medical care / guaranteed income / family benefit / old age benefit/
ILO Convention/ ILO Recommendation / ILO Resolution / comment

02.03.1

ILO Cataloguing in Publication Data

Найменування, які використовуються в публікаціях МОП, відповідають практиці ООН, а подані у них матеріали не означають відображення будь-якої точки зору Міжнародної організації праці щодо юридичного статусу країни, регіону чи території або їх влади, а також демаркації їхніх кордонів.

Посилання на найменування фірм чи комерційних продуктів або процесів не означає їх схвалення з боку Міжнародної організації праці, а відсутність згадування певної фірми, комерційного продукту чи процесу не свідчить про їх несхвалення.

Публікації МОП та електронні продукти можна отримати через основні мережі книготоргівлі або місцеві офіси МОП у багатьох країнах або напряму з Відділу публікацій МОП, за адресою: International Labour Office, CH-1211 Geneva 22, Switzerland. Каталоги або списки нових наявних публікацій можна безкоштовно отримати за вищевказаною адресою або електронною поштою: pubvente@ilo.org

Відвідайте наш сайт www.ilo.org/publns.

Надруковано в Україні

Зміст

	<i>Сторінка</i>
<i>Передмова</i>	v
<i>Вдячність</i>	vii
<i>Редакційні примітки</i>	vii
Вступ	1
I Резолюція та Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення)	11
II Рекомендація № 202 щодо національних мінімальних рівнів соціального захисту (2012 р.)	31
III Резолюція про заходи щодо розбудови мінімальних рівнів соціального захисту в реальність у всіх країнах світу	41
<i>Література</i>	43
<i>Додатки</i>	45
Конвенція № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення (1952 р.)	45

Передмова

У цьому документі викладена стратегія Міжнародної організації праці в галузі соціального забезпечення, одностайно погоджена урядами та організаціями працівників і роботодавців 185 держав-членів МОП.

Документ *«Соціальне забезпечення для всіх: розбудова мінімальних рівнів соціального захисту та всеосяжних систем соціального забезпечення»* є результатом десятиріччя економічних, фінансових і актуарних досліджень, юридичного аналізу, тристоронніх консультацій на глобальному, регіональному і національному рівнях, консультацій та співробітництва зі спорідненими організаціями системи ООН, діалогу з міжнародними фінансовими установами, а також із широким колом організацій громадянського суспільства і, що найбільш вагомо, інтенсивних дискусій упродовж трьох сесій Міжнародної конференції праці (у 2001, 2011 та 2012 роках).

Консенсус, досягнутий у результаті цих консультацій та дискусій, зрештою, у червні 2012 році був оприлюднений у формі нової міжнародної трудової норми: Рекомендацію №202 щодо мінімальних рівнів соціального захисту (2012 р.). Документи, які доводиться приймати консенсусом у рамках міжнародних або – як у цьому випадку – глобальних процесів прийняття рішень, часто втрачають свою «родзинку», проте цей документ є винятком.

У контексті враженого кризою світу, який загруз, мабуть, у небаченому досі болоті політичних, екологічних, економічних і фінансових невизначеностей, ця Рекомендація несе переконливі ідеї тим, хто приймає рішення і формує політику в усіх куточках світу. Основні ідеї Рекомендації полягають у наступному:

- Соціальне забезпечення є правом людини, і всім людям, незалежно від того, де вони живуть, має бути гарантований принаймні мінімальний рівень базового соціального захисту.
- Соціальне забезпечення – це соціальна і економічна необхідність у боротьбі з бідністю та соціальним виключенням, сприяння розвитку, рівності та рівним можливостям.
- Мінімальний рівень соціального захисту є економічно доступним і може бути впроваджений, забезпечений або підтриманий будь-де, відповідно до національних умов.
- Мінімальний рівень соціального захисту складається принаймні з чотирьох базових гарантій у галузі соціального забезпечення: основних видів медичних послуг та основних гаран-

тованих доходів у період дитинства, дорослого та похилого віку для всіх мешканців і всіх дітей.

- Усі суспільства повинні також розробити стратегії підвищення встановлених у них рівнів соціального забезпечення, керуючись нормами МОП у галузі соціального забезпечення, з урахуванням зрілості економіки країн та розширення фіскального простору.

Стрижнем цих ідей є наступне: жодне суспільство не можна виправдати, якщо воно відкладає вирішення проблем соціального забезпечення своїх членів – а це завдання можна вирішувати на будь-якому етапі розвитку, навіть і поступово. Усі суспільства можуть зростати в умовах справедливості.

Держави-члени МОП, представлені урядами, роботодавцями і працівниками, рішуче підтримали цю стратегію. Вони взяли на себе відповідальність за покращення соціального забезпечення населення своїх країн і за впровадження національних мінімальних рівнів соціального захисту, а надалі і всеосяжних систем соціального забезпечення.

Ця Рекомендація є вагомим внеском Міжнародної організації праці у виконання завдань, передбачених Цілями розвитку тисячоліття (ЦРТ), і у дебати з формування порядку денного на період після досягнення ЦРТ.

Вирішивши, що Висновки 100-ї сесії Міжнародної конференції праці 2011 року та Рекомендація, прийнята на 101-й сесії Міжнародної конференції праці у 2012 році, говорять самі за себе, ми просто подаємо короткий вступ, який допоможе читачеві краще зрозуміти ці документи.

Досягнення вищезгаданого консенсусу стало видатною подією, і метод мінімальних рівнів соціального захисту здобув широку підтримку. Це надихає. Проте, стратегія ефективна лише настільки, наскільки її реалізація та успішне впровадження залежать від прихильності та активності багатьох учасників цього процесу – як у межах державних кордонів, так і поза ними. Цю стратегію МОП можна буде вважати успішною тільки якщо через десятиріччя ми зможемо сказати, що вона сприяла позитивним змінам у житті людей. Закликаю вас використати її повною мірою.

Гай Райдер (Guy Ryder)

Генеральний директор Міжнародного бюро праці

Вдячність

Цей документ став результатом роботи та відданості сотень людей, які зробили свій внесок у формування стратегії – в урядах, в організаціях працівників і роботодавців, у наукових закладах, в організаціях громадянського суспільства та в міжнародних організаціях, зокрема у Міжнародному бюро праці. Назвати їх усіх тут просто неможливо. Члени комітетів з питань соціального забезпечення на 100-ій та 101-ій сесіях Міжнародної конференції праці зазначені наприкінці цього документа. Саме вони, як представники всіх тих, хто сприяв розробленню цих документів, провели підсумкові дискусії та прийняли стратегію і Рекомендацію. Дякуємо їм усім.

Редакційні примітки

Ця публікація є перекладом публікації МОП з такою ж назвою. Проте, цей «Узагальнений виклад» не містить двох додатків і переліку відповідних публікацій, що наведені в оригінальній публікації, але як доповнення у ньому подано Конвенцію МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення (1952 р.).

Вступ

Міжнародна організація праці (МОП) виклала свою стратегію вирішення проблеми розширення сфери охоплення соціального забезпечення і подальшого розвитку та підтримання всеосяжних систем соціального забезпечення у Резолюції та Висновках¹, прийнятих Міжнародною конференцією праці на її 100-ій сесії у червні 2011 року². Відштовхуючись від засновку про те, що соціальне забезпечення є правом людини та соціальною і економічною необхідністю, Конференція зазначила, що заповнення прогалин в охопленні має найвищий пріоритет для справедливого економічного зростання, соціальної згуртованості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, і закликала до розширення сфери охоплення соціального забезпечення, застосувавши двовимірний підхід з метою побудови всеосяжних систем соціального забезпечення.

На своїй 101-ій сесії у червні 2012 року Конференція прийняла нову міжнародну норму в галузі соціального забезпечення – Рекомендацію №202 щодо мінімальних рівнів соціального захисту (2012 р.)³, яка стала завершальним компонентом стратегії МОП щодо соціального забезпечення. Рекомендація доповнює існуючі норми МОП у галузі соціального забезпечення і містить «гнучкі, але змістовні настанови для держав-членів щодо встановлення мінімальних рівнів соціального захисту в рамках всеосяжних систем соціального забезпечення, адаптованих до національних умов і рівня розвитку»⁴.

Двовимірна стратегія МОП дає чіткі настанови щодо майбутнього розвитку соціального забезпечення у країнах усіх рівнів розвитку. Ефективні національні стратегії з розширення систем соціального забезпечення, у відповідності до національних умов, мають бути спрямовані на досягнення всезагального охоплення населення шляхом забезпечення принаймні мінімальних рівнів гарантованого доходу та доступу до основних медичних послуг (горизонтальний вимір) і на поступове забезпечення більш високих рівнів захисту у відповідності до актуальних норм МОП у галузі соціального забезпечення (вертикальний вимір). Згідно з національними пріоритетами, з урахуванням наявних ресурсів та існуючих обставин, такі двовимірні стратегії мають бути націлені на побудову та підтримання всеосяжних і адекватних систем соціального забезпечення.

І в Резолюції та Висновках, і в Рекомендації розглядаються такі аспекти, як політичний та інституційний контекст соціального забезпечення, роль і необхідність соціального забезпечення, управління та стратегії розширення сфери охоплення соціальним забезпеченням, доступність і фінансування соціального забезпечення, а також роль норм МОП у галузі соціального забезпечення. У цих документах наголошується також на відповідній ролі урядів і соціальних партнерів, зокрема підкреслюється,

що уряди несуть основну відповідальність за забезпечення ефективного доступу до соціального забезпечення для всіх, а ефективний процес соціального діалогу відіграє ключову роль у сприянні формуванню, реалізації та моніторингу політики в галузі соціального забезпечення і гарантуванні належного управління національними системами соціального забезпечення. Також підтверджується і уточнюється мандат МОП щодо надання допомоги державам-членам Організації в усіх аспектах розробки та впровадження національних стратегій та політики в галузі соціального забезпечення.

Стратегічні напрямки для Міжнародної організації праці, викладені у Резолюції та Висновках 2011 року, а також у Рекомендації, розвивають новий консенсус щодо соціального забезпечення, досягнутий на 89-й сесії Конференції у 2001 році⁵. Ці напрямки є кроком уперед щодо тристороннього зобов'язання стосовно поширення соціального забезпечення на всіх, хто потребує такого захисту, що закріплено у Філадельфійській декларації (1944 р.) та у Статуті МОП і підтверджено у Декларації МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації (2008 р.) що демонструє нероздільний, взаємопов'язаний та взаємно підтримуючий характер зайнятості, соціального захисту, соціального діалогу та прав у сфері праці – чотирьох стратегічних цілей Програми гідної праці.

Враховуючи важливість стратегічних напрямів, заданих Конференцією для розширення соціального забезпечення, у цій публікації до відома та використання наведені Резолюція та Висновки, прийняті у 2011 році (Частина I), а також Рекомендація № 202 (Частина II) і Резолюція про заходи щодо встановлення мінімальних рівнів соціального захисту в реальності у всіх країнах світу (Частина III)⁶ (обидва останні документи прийняті у 2012 році). У текстах цих документів відображена досягнута на глобальному тристоронньому рівні однаковість 185 держав-членів МОП щодо важливості, ролі та характеру соціального забезпечення у національному соціально-економічному розвитку. Це загальне визнання і згода чітко продемонстровані у виступах тристоронніх учасників МОП на 100-ій та 101-ій сесіях Конференції, витяги з яких наведені у Додатку I*.

Стратегія МОП щодо розширення соціального забезпечення формувалася впродовж багатьох років, беручи до уваги внески тристоронніх учасників і експертів з багатьох країн. За ці роки свій внесок зробили багато людей з різних суспільних верств, які ділилися досвідом і думками, котрі допомогли забезпечити збалансованість цієї стратегії та її актуальність для різних національних контекстів – і значні зміни, котрі вона викликала у житті людей усього світу. В якості вдячності за ці цінні внески, у Додатку II** до цієї публікації зазначені прізвища представників

* Ці додатки не включені до даного документу. Див. Редакційні примітки.

** Див. попередню виноску.

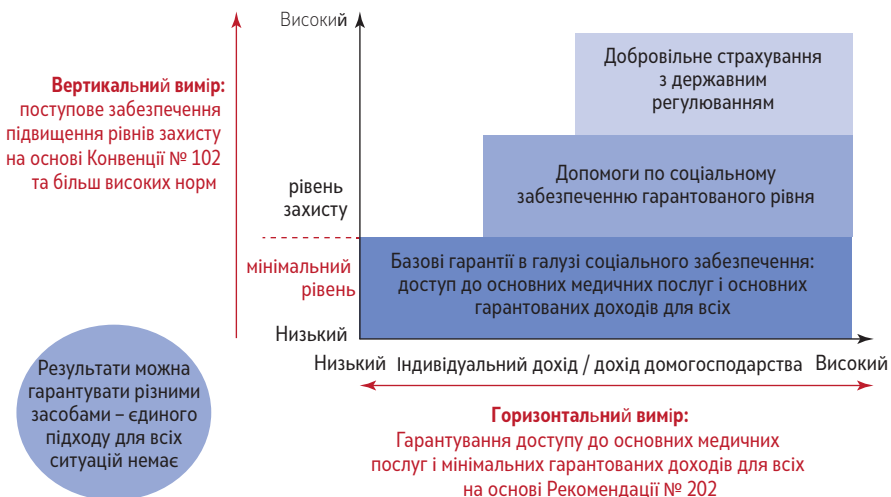
урядів, організацій роботодавців і працівників, експертів, представників міжнародних організацій та інших осіб, що брали участь у цьому процесі, виконуючи різні функції зокрема від імені багатьох інших осіб, які багато років невтомно працюють у різних обставинах для перетворення соціального забезпечення на реальність для дедалі більшої кількості людей.

Двовимірна стратегія розширення соціального забезпечення

Двовимірна стратегія розширення соціального забезпечення, визначена у Резолюції та Висновках 2011 року та підкріплена Рекомендацією № 202, включає наступні елементи⁷:

- встановлення і підтримування мінімальних рівнів соціального захисту як основоположний елемент національних систем соціального забезпечення (*горизонтальний вимір*);
- реалізацію стратегій розширення соціального забезпечення, які поступово забезпечують підвищення рівнів соціального захисту якомога більшої кількості людей, на основі норм МОП у галузі соціального забезпечення (*вертикальний вимір*).

Ця двовимірна стратегія розширення соціального забезпечення повинна бути націлена на побудову всеосяжних систем соціального забезпечення згідно з національними пріоритетами, ресурсами і обставинами. Її можна проілюструвати так:

Принципи, що їх держави-члени мають застосовувати при розширенні соціального забезпечення у горизонтальному та вертикальному вимірах, викладені у Рекомендації № 202⁸ де загальна і основна відповідальність держав виділена як всеосяжний принцип, на якому сформована решта принципів.

Перша група принципів задає орієнтири для структури системи соціального забезпечення та її складових, визначення прав на соціальне забезпечення і персональної сфери охоплення та створення правової бази. Захист повинен бути всезагальним, базуватися на соціальній солідарності і бути спрямованим на соціальну інтеграцію, зокрема осіб, зайнятих у неформальній економіці. Такий всезагальний захист можна забезпечувати поступово, зокрема шляхом визначення цілей та строків. Він повинен базуватися на таких засадах, як недопущення дискримінації, ґендерна рівність і реагування на особливі потреби. Право на отримання допомоги повинно бути передбачено національним законодавством і супроводжуватися ефективними і доступними процедурами подання і розгляду скарг та апеляцій. Необхідно поважати права і гідність осіб, охоплених гарантіями соціального забезпечення. Допомоги повинні бути достатніми та прогнозованими.

Друга група принципів стосується функціонування, фінансування, управління, координації та моніторингу систем соціального забезпечення. Розробляючи та впроваджуючи мінімальні рівні соціального захисту та стратегії розширення соціального забезпечення, держави-члени повинні враховувати різноманітні методи та підходи, зокрема механізмів фінансування і систем реалізації. Ці заходи повинні базуватися на солідарності в галузі фінансування та прагнути до забезпечення оптимального балансу між обов'язками та інтересами тих, хто фінансує системи соціального забезпечення, і тих, хто ними користується. У той же час заходи повинні забезпечити:

- фінансову, податково-бюджетну і економічну сталість з належним урахуванням принципів соціальної справедливості та рівності;
- прозоре, підзвітне та раціональне управління фінансами та ведення фінансових справ;
- узгодженість політики соціального захисту з соціально-економічною політикою та політикою в галузі зайнятості;
- узгодженість дій установ, відповідальних за виконання функцій соціального забезпечення, разом із наданням високоякісних державних послуг задля забезпечення ефективною та дієвою реалізацією;

- регулярний моніторинг та оцінку впровадження;
- неухильне дотримання принципів ведення колективних переговорів і свободи асоціації для всіх працівників, шляхом тристоронньої участі із залученням представницьких організацій роботодавців і працівників, а також консультації з представниками інших відповідних представницьких організацій зацікавлених осіб.

Горизонтальний вимір: національні мінімальні рівні соціального захисту

Горизонтальний вимір стратегії МОП передбачає «швидке впровадження мінімальних рівнів соціального захисту, які містять базові гарантії у галузі соціального забезпечення, котрі створюють умови для того, щоб упродовж життя усі, хто потребує, мали доступ до життєво необхідних видів медичних послуг і отримували гарантовані доходи принаймні на мініальному рівні, встановленому державою»⁹.

У цьому аспекті в Рекомендації № 202 зазначено, що державам-членам слід встановити та підтримувати національні мінімальні рівні соціального захисту. Мінімальні рівні соціального захисту є встановленими на національному рівні сукупностями основних соціальних гарантій, які забезпечують захист населення, спрямований на запобігання або скорочення масштабів бідності, незахищеності та соціальної ізоляції. Ці гарантії повинні як мінімум забезпечувати упродовж усього життя доступ осіб, які цього потребують, до основних медичних послуг та гарантованих доходів. У своїй сукупності ці гарантії забезпечують фактичний доступ до товарів і послуг, визначених на національному рівні як необхідні.

Національні мінімальні рівні соціального захисту повинні включати, як мінімум, наступні чотири основні соціальні гарантії, визначені на національному рівні¹⁰:

- (a) доступ до основних медичних послуг, зокрема з охорони материнства;
- (b) основні гарантовані доходи на дітей, які дозволяють забезпечити доступ до харчування, освіти, догляду та будь-яких інших необхідних товарів і послуг;
- (c) основні гарантовані доходи для осіб економічно активного віку, не здатних одержувати достатній дохід, зокрема через хворобу, безробіття, вагітність та пологи чи інвалідність;
- (d) основні гарантовані доходи для осіб похилого віку.

Такі гарантії повинні надаватися всім мешканцям країни та всім дітям, як це передбачено у національних законах і нормативних актах, залежно від взятих міжнародних зобов'язань¹¹.

Рекомендація № 202 визначає також, що основні соціальні гарантії повинні встановлюватися у порядку, визначеному законом. У національних законах і нормативних актах необхідно визначити діапазон та умови, які дають право на допомоги, та їх розміри, що забезпечують реалізацію цих гарантій, а також передбачати об'єктивні та доступні процедури подання і розгляду скарг та апеляцій.

Основні соціальні гарантії повинні надаватися з використанням найбільш ефективного і дієвого поєднання допомог і систем у національному контексті. Допомоги можуть включати допомоги на дитину та сімейні допомоги, допомоги по хворобі та на медичне обслуговування, допомоги по вагітності та пологах, допомоги по інвалідності, старості, у зв'язку з втратою годувальника, допомоги по безробіттю та гарантії зайнятості, допомоги у зв'язку з виробничим травматизмом, а також будь-які інші соціальні допомоги та пільги у грошовій чи натуральній формі. Системи, у рамках яких надаються такі допомоги, можуть включати загальні системи допомог, системи соціального страхування, системи соціальної допомоги, системи від'ємного прибуткового податку, державні системи зайнятості та системи стимулювання зайнятості.

Необхідні фінансові ресурси можуть залучатися за допомогою різних методів у цілях забезпечення фінансової, податково-бюджетної та економічної стабільності національних мінімальних рівнів соціального захисту, беручи до уваги можливість різних груп населення сплачувати внески. Такі методи можуть використовуватися, кожний окремо або у поєднанні один з одним, забезпечення виконання зобов'язань щодо податків і внесків, переорієнтацію пріоритетних статей видатків або розширення доходної бази й забезпечення її достатньої прогресивності.

Вертикальний вимір: національні стратегії розширення соціального забезпечення

Наголошуючи, що процес створення всеосяжних систем соціального забезпечення не може зупинитися на нижньому рівні захисту, держави-члени МОП у 2011 році погодилися реалізувати стратегії, які спрямовані «на встановлення більш високих рівнів гарантованих доходів та розширення доступу до медико-санітарної допомоги – враховуючи та поступово реалізуючи, в першу чергу, положення Конвенції № 102 про охоплення та допомогу – для якомога більшої кількості людей та якнайшвидше; базуючись, як попередня умова, на заходах, спрямованих

на стимулювання участі тих, хто зайнятий у неформальній економіці, та її поступову формалізацію»¹².

У Рекомендації № 202 надано додаткову настанову щодо розробки та реалізації національних стратегій розширення сфери охоплення соціального забезпечення на основі національних консультацій у рамках ефективного соціального діалогу та тристоронньої участі. Ці стратегії повинні у пріоритетному порядку передбачати введення і реалізацію національних мінімальних рівнів соціального захисту, а також орієнтуватися на забезпечення більш високих рівнів захисту для максимально більшої кількості людей з урахуванням економічних і фінансових можливостей держав-членів і у максимально стислі строки. Підвищення рівнів захисту може означати розширення переліку надаваних допомог, розширення сфери персонального охоплення та збільшення розміру допомог.

При формуванні всеосяжних систем соціального забезпечення держави-члени повинні орієнтуватися на забезпечення такого діапазону і рівня допомог, які встановлені у Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення (1952 р.) або в інших конвенціях і рекомендаціях МОП у галузі соціального забезпечення, які передбачають більш високі норми.

У Рекомендації № 202 також подані настанови щодо процедури, якої держави-члени повинні дотримуватися під час формування та реалізації національних стратегій розширення сфери охоплення соціального забезпечення. Така процедура повинна починатися зі встановлення цілей, що відображають національні пріоритети; виявляти перешкоди та прогалини у захисті; прагнути заповнити прогалини у захисті за допомогою належних засобів; визначати фінансові потреби та ресурси, а також строки здійснення і послідовність поступового досягнення цілей. Особливий наголос робиться на підвищення рівня поінформованості населення, зокрема за допомогою соціального діалогу.

Стратегії розширення сфери охоплення соціального забезпечення повинні сприяти зростанню зайнятості у формальному секторі та скороченню неформальних форм зайнятості, а також доповнюватися активною політикою на ринку праці.

До всеосяжних систем соціального забезпечення

Вищезгадані два виміри стратегії МОП щодо соціального забезпечення спрямовані на розбудову та підтримку всеосяжних і адекватних систем соціального забезпечення, які узгоджуються з цілями національної політики. Важливе місце належить координації з іншими напрямками

державної політики, де слід забезпечувати узгодженість стратегії розширення соціального забезпечення з більш масштабними національними планами соціально-економічного розвитку і планами в галузі охорони навколишнього середовища держав-членів та сприяння реалізації вищезазначених планів.

У стратегії висвітлено важливість національного моніторингу прогресу в забезпеченні мінімальних рівнів соціального захисту й досягненні інших цілей національних стратегій розширення сфери охоплення соціального забезпечення. Це слід робити за допомогою встановлених на національному рівні відповідних механізмів, у тому числі в рамках тристоронньої участі із залученням представницьких організацій роботодавців і працівників, а також консультацій з іншими відповідними та представницькими організаціями зацікавлених осіб. Крім того, держави-члени повинні регулярно проводити національні консультації в цілях оцінки прогресу і обговорення політичних заходів, спрямованих на забезпечення подальшого горизонтального і вертикального розширення соціального забезпечення. Рекомендація № 202 також закликає країни до обміну інформацією, досвідом і спеціальними знаннями між собою та з Міжнародним бюро праці. У процесі імплементації цієї Рекомендації держави-члени можуть звертатися по технічну допомогу до Міжнародної організації праці та інших компетентних міжнародних організацій з урахуванням їхніх відповідних мандатів.

Двовимірною стратегією МОП відкриває новий розділ у соціальному забезпеченні. Підтверджуючи право людини на соціальне забезпечення, вона визнає, що це право не тільки сприяє зайнятості, а й є економічною та соціальною необхідністю для розвитку і прогресу. У стратегії визнано важливість всезагального характеру захисту на основі соціальної солідарності для запобігання і скорочення масштабів бідності, нерівності, соціальної ізоляції та незахищеності; заохочення рівних можливостей та ґендерної і расової рівності; підтримка переходу від зайнятості у неформальному секторі до зайнятості у формальній економіці. Крім того, соціальне забезпечення характеризується як засіб, що дозволяє людям адаптуватися до змін, що відбуваються в економіці й на ринку праці. Визнається також, що системи соціального забезпечення виступають у ролі автоматичних соціальних і економічних стабілізаторів та стимулюють сукупний попит у періоди криз та після виходу з них, а також сприяють переходу до більш сталої економіки. У стратегії наголошено на загальній та основній відповідальності держави згідно з національними пріоритетами й на ефективному використанні національних ресурсів, важливості юридичних прав, ефективного врядування та управління, широкого процесу національних консультацій.

Усі ці складові необхідні для того, щоб люди могли жити гідно, реалізуючи своє право на соціальне забезпечення, у сприятливих інклюзивних суспільствах і в умовах продуктивної економіки.

Ця стратегія – важливий внесок МОП у глобальні дебати з мінімальних рівнів соціального захисту та перспектив соціального забезпечення, які відбуваються у час, коли вражений кризою світ шукає нового балансу між економічною та соціальною політикою задля досягнення сталого розвитку.

1. МОП, 2011: Резолюція та Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення). Міжнародна конференція праці, 100-а сесія, Женева, 2011 р., у *Попередньому протоколі (Женева, 2011 р.)*, № 24: Доповідь комітету з періодично обговорюваних проблем соціального захисту; відтворені у Частині I цієї публікації. Резолюція та Висновки були прийняті після обговорення доповіді МОП «*Соціальне забезпечення в цілях соціальної справедливості та справедливої глобалізації: періодичне обговорення проблем соціального захисту (соціального забезпечення) згідно з Декларацією МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації*», Доповідь VI, Міжнародна конференція праці, 100-а сесія, Женева, 2011 р.
2. Міжнародна конференція праці, що об'єднує делегатів від урядів, роботодавців і працівників усіх 185 держав-членів МОП, є органом МОП, який ухвалює загальну політику Організації, встановлює та приймає міжнародні трудові норми.
3. Рекомендація 2012 р. щодо національних мінімальних рівнів соціального захисту (Рекомендація про мінімальні рівні соціального захисту) (№ 202). Прийнята 453 голосами; один утримався.
4. Резолюція та Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення), 2011 р., п. 31.
5. Резолюція та висновки щодо соціального забезпечення, Міжнародна конференція праці, 89-а сесія, Женева, 2001 р. Див. також МОП: «*Соціальне забезпечення: новий консенсус*» (Женева, 2001 р.).
6. Резолюція про заходи щодо перетворення мінімальних рівнів соціального захисту на реальність у всіх країнах світу, Міжнародна конференція праці, 101-а сесія, Женева, 2012 р., у *Попередньому протоколі (Женева, 2012 р.)*, № 14: Доповідь комітету з мінімальних рівнів соціального захисту; відтворена у Частині I цієї публікації.
7. Рекомендація № 202, пп. 1 та 2. Див. також Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення), 2011 р., пп. 8-14.
8. Рекомендація № 202, п. 3.
9. Висновки про періодично обговорювані проблеми соціального захисту (соціального забезпечення), 2011 р., п. 9.
10. Рекомендація № 202, пп. 4 та 5.
11. Там само, п. 6.
12. Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення), 2011 р., п. 11.

ЧАСТИНА I

Резолюція та Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення)

Резолюція щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення)¹³

Генеральна конференція Міжнародної організації праці, що зібралася на свою 100-ту сесію 2011 року у Женеві,

Після проведення, згідно з Декларацією МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації, періодичного обговорення на основі положень Доповіді VI *Соціальне забезпечення в цілях соціальної справедливості та справедливої глобалізації*,

1. Ухвалює наступні висновки,
2. Пропонує Адміністративній раді Міжнародного бюро праці в якості одного з наступних заходів у зв'язку з періодичним обговоренням проблем соціального захисту (соціального забезпечення) та згідно з наведеними нижче висновками, де визнано необхідність підготовки рекомендації, включити пункт про встановлення норми, названої «Розробка самостійної рекомендації щодо мінімальних рівнів соціального захисту», до порядку денного 101-ї сесії Міжнародної конференції праці у 2012 році для одноразового обговорення з метою прийняття рекомендації,
3. Пропонує Адміністративній раді Міжнародного бюро праці належним чином враховувати наведені нижче висновки під час планування майбутніх заходів у галузі соціального захисту (соціального забезпечення) і просить Генерального директора взяти ці висновки до уваги у процесі підготовки та реалізації програми й бюджету на майбутні дворічні періоди та під час розподілу інших ресурсів, що можуть бути наявні впродовж дворічного періоду 2012-2013 років.

Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення)¹⁴

Стратегічний та інституціональний контекст

1. Новий консенсус з питань соціального забезпечення, досягнутий на Міжнародній конференції праці на її 89-й сесії у 2001 році, передбачав необхідність першочергової уваги програмним заходам та ініціативам, які можуть забезпечити соціальним захистом тих, хто не охоплений існуючими системами. Тому, Міжнародне бюро праці у 2003 році почало проведення Глобальної кампанії з соціального забезпечення і охоплення для всіх. У Декларації МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації, прийнятій Міжнародною конференцією праці на її 97-й сесії у 2008 році, було знов підтверджено готовність тристоронніх учасників поширити сферу охоплення соціального забезпечення на всіх, хто потребує такого захисту, в рамках Програми гідної праці.

2. Міжнародна конференція праці на своїй 98-й сесії у 2009 році визнала вирішальну роль програмних заходів із соціального захисту у реагуванні на кризи, а у Глобальному пакті про робочі місця пропонувалося «країнам, залежно від обставин, розглянути питання про створення адекватної системи соціального захисту на основі базових мінімальних рівнів соціального захисту». Учасники пленарного засідання високого рівня Генеральної Асамблеї ООН з огляду на Цілі розвитку тисячоліття (Самміту ЦРТ) у вересні 2010 року визнали, що «сприяння всезагальному доступові до соціальних послуг і забезпечення мінімальних рівнів соціального захисту можуть зробити важливий внесок у зміцнення досягнутих результатів і досягнення подальших цілей у галузі розвитку», й тому схвалили Ініціативу про мінімальні рівні соціального захисту, реалізацію якої Координаційна рада керівників системи ООН розпочала у 2009 році.

3. Стратегії розширення соціального забезпечення обговорювалися в 2007 та 2008 роках на регіональних тристоронніх нарадах МОП у Латинській Америці, державах Арабських світу, країнах Азії та Тихоокеанського регіону. З'явилась узагальнена двовимірна стратегія розширення, яка поєднувала поширення охоплення на всіх за допомогою мінімальних рівнів соціального захисту, визначених на національному рівні, та поступового досягнення більш високих рівнів соціального забезпечення на основі всеосяжних систем. Ця стратегія була схвалена у Яундській тристоронній декларації про впровадження мінімальних рівнів соціального захисту, прийнятій на другому Африканському симпозиумі з питань гідної праці в Яунде у 2010 році, та у Стислому звіті голови Тристоронньої

наради експертів із стратегій розширення сфери охоплення соціального забезпечення у 2009 році.

4. Цей консенсус щодо соціального забезпечення підкріплюється Програмою гідної праці та її чотири основні елементи: зайнятість, соціальний діалог, соціальний захист і норми та основоположні принципи і права. Ці чотири основні елементи є неподільними та взаємопов'язаними і взаємно доповнюють один одного. Наведені тут висновки щодо соціального забезпечення сформульовані в цьому контексті. Сталі системи соціального забезпечення є одним із ключових компонентів зусиль із заохочення продуктивного економічного зростання на основі принципів справедливості. Вони тісно пов'язані з усіма елементами Програми гідної праці й повинні базуватися на передбачених правах у рамках нормативно-правової бази. Трипартизм і соціальний діалог, що ґрунтуються на свободі асоціації та реальному визнанні права на ведення колективних переговорів, є ключовими компонентами, що забезпечують працівникам адекватну заробітну плату, допомагаючи їм цим самим збільшити потенціал щодо відрахування внесків. Це також сприяє стійкості ширших систем соціального забезпечення, в яких системи без сплати внесків і системи зі сплатою внесків доповнюють одна одну.

Роль соціального забезпечення та потреба в ньому

5. Конференція визнає та знов підтверджує, що:

(а) Соціальне забезпечення – це право людини.

Кожна людина як член суспільства має право на соціальне забезпечення, як це закріплено у статті 22 Загальної декларації прав людини. У глобальному масштабі значна більшість жінок, чоловіків і дітей не мають доступу до адекватного або взагалі будь-якого соціального забезпечення. Визнаючи у Філадельфійській декларації урочисте зобов'язання Міжнародної організації праці «сприяти прийняттю країнами світу програм, що мають на меті ... розширення соціального забезпечення з тим, щоб забезпечити основний дохід для всіх, кому потрібний такий захист, і повне медичне обслуговування», держави-члени МОП підтвердили відданість ідеї Міжнародної організації праці щодо досягнення адекватного соціального забезпечення для всіх.

(б) Соціальне забезпечення – це соціальна необхідність.

Ефективні національні системи соціального забезпечення є потужними інструментами забезпечення гарантованих доходів, запобігання бідності й нерівності та скорочення їх масштабів, а також сприяння

соціальної інтеграції та гідності. Вони є важливим внеском у добробут працівників і населення в цілому, особливо шляхом розширення доступу до системи охорони здоров'я й забезпечення гарантованих доходів, полегшуючи в такий спосіб доступ до освіти та скорочуючи масштаби використання дитячої праці, зокрема викорінюючи її найгірші форми. Соціальне забезпечення посилює соціальну згуртованість і в такий спосіб сприяє встановленню соціального миру, створенню інклюзивних суспільств і справедливої глобалізації з гідним рівнем життя для всіх.

(с) Соціальне забезпечення – це економічна необхідність.

Повна, продуктивна і гідна зайнятість є найважливішим джерелом забезпечення гарантованих доходів. Соціальний захист є ключем до забезпечення справедливого розподілу результатів прогресу для всіх. Стале зростання вимагає доброго здоров'я, харчування і освіти, що може сприяти переходу від низькопродуктивної діяльності та діяльності на рівні натурального господарства до високопродуктивних гідних робочих місць, а також переходу з неформальної економіки у формальну. Добре організоване й пов'язане з іншими програмними заходами соціальне забезпечення підвищує продуктивність, розширяє можливості щодо працевлаштування та підтримує економічний розвиток. Належне соціальне забезпечення стимулює інвестиції в розвиток людського потенціалу як з боку роботодавців, так і з боку працівників, дозволяє працівникам пристосовуватися до змін і полегшує справедливі та інклюзивні структурні зміни, пов'язані з глобалізацією. Соціальне забезпечення в якості ефективного автоматичного стабілізатора у часи кризи сприяє ослабленню економічного і соціального впливу економічних спадів, зміцненню стійкості й забезпеченню швидшого відновлення всеосяжного зростання.

Стратегії розширення сфери охоплення систем соціального забезпечення

6. Впродовж останнього десятиріччя багато країн що розвиваються досягли значного прогресу в розширенні сфери охоплення систем соціального забезпечення. Це – найкраще свідчення того, що розширення соціального захисту є можливим. Попри ці здобутки, у багатьох країнах світу, як і раніше, існують суттєві прогалини в охопленні систем соціального забезпечення. У деяких регіонах переважна більшість населення виключена зі сфери соціального забезпечення.

7. Ризик бути виключеним зі сфери охоплення є особливо високим се-

ред окремих груп, включаючи працівників неформальної економіки та працівників з атиповою зайнятістю, вразливих працівників у сільській місцевості та містах, домашніх працівників, працівників-мігрантів, некваліфікованих працівників та людей з інвалідністю й хронічними захворюваннями, включаючи осіб, уражених ВІЛ/СНІДом. Жінки, як правило, стикаються з виключенням більшою мірою, ніж чоловіки, через дискримінацію впродовж життя та тягаря, який вони зазвичай несуть під час виконання сімейних обов'язків і обов'язків з догляду. Діти із сімей, що належать до виключених груп населення, найімовірніше виростуть із ослабленим здоров'ям та порушеним харчуванням, що негативно вплине на їхнє майбутнє та майбутнє суспільства, в якому вони живуть.

8. Усунення прогалів в охопленні має першочергове значення для справедливого економічного зростання, соціальної згуртованості та гідної праці для всіх чоловіків та жінок. Ефективні національні стратегії з розширення систем соціального забезпечення у відповідності до національних пріоритетів, з урахуванням адміністративних можливостей та доступності, сприяють досягненню цих цілей. Такі національні стратегії мають бути спрямовані на досягнення всезагального охоплення населення, принаймні мінімальними рівнями захисту (горизонтальний вимір) та на поступове забезпечення більш високих рівнів захисту у відповідності до актуальних норм МОП у галузі соціального забезпечення (вертикальний вимір). Ці два виміри розширення сфери охоплення узгоджуються з зусиллями щодо дотримання вимог Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення (1952 р.), є однаково значущими та повинні здійснюватися, за можливості, одночасно.

9. Горизонтальний вимір має бути спрямований на швидке впровадження мінімальних рівнів соціального захисту, які містять базові гарантії у галузі соціального забезпечення, котрі створюють умови для того, щоб упродовж життєвого циклу усі нужденні могли дозволити собі мати доступ до життєво необхідних видів медичних послуг і отримувати гарантовані доходи принаймні на мініальному рівні, встановленому на національному рівні. Програмні заходи щодо мінімальних рівнів соціального захисту мають бути спрямовані на полегшення ефективного доступу до товарів та послуг першої необхідності, сприяти продуктивній економічній діяльності та виконуватися у тісній взаємодії з іншими заходами, які розширюють можливості щодо зайнятості, скорочують масштаби неформального сектора та ненадійної зайнятості, створюють гідні робочі місця та сприяють підприємництву.

10. Оскільки підхід без урахування індивідуальних особливостей є нецільним та неефективним, кожна держава-член МОП повинна розробити та впровадити свої гарантії щодо мінімальних рівнів соціального

захисту згідно зі своїми національними умовами та пріоритетами, визначеними за участю соціальних партнерів. Хоча очікувані результати встановлення цих гарантій мають всеохоплюючий характер, держави-члени МОП знаходять різні шляхи здійснення заходів щодо мінімальних рівнів соціального захисту, які можуть включати універсальні системи допомоги, соціальне страхування, державні програми зайнятості та системи підтримки зайнятості, системи надання соціальної допомоги, які передбачають виплату допомоги лише малозабезпеченим особам, або відповідні комбінації таких заходів. Для того, щоб ці заходи були ефективними, необхідно впровадити відповідний пакет профілактичних заходів, видів допомоги та соціальних послуг.

11. Процес розбудови всеохоплюючих систем соціального забезпечення не може зупинитися на нижньому рівні соціального захисту. Тому вертикальний аспект стратегії розширення сфери охоплення соціального забезпечення у кожній державі-члені МОП має прагнути до встановлення більш високих рівнів гарантованих доходів та розширення доступу до медико-санітарної допомоги – враховуючи та поступово здійснюючи, в першу чергу, положення Конвенції № 102 про охоплення та допомогу – для якомога більшої кількості людей та якнайшвидше; базуючись, як попередня умова, на заходах, спрямованих на стимулювання участі тих, хто зайнятий у неформальній економіці, та її поступову формалізацію. Оскільки економіки розвиваються та стають більш стійкими, людям необхідно посилити гарантії отримання доходів та розширити їх доступ до системи охорони здоров'я.

12. Національні стратегії розширення соціального забезпечення мають удосконалюватися на основі ресурсів країни та основоположних принципів, зокрема всезагального охоплення, поступового здійснення заходів за одночасного безпосереднього захисту від дискримінації, сприяння ґендерній рівності, соціальної та економічної достатності, допомоги, основаної на правах, фінансової та фіскальної стабільності, належного врядування з загальною відповідальністю держави та постійною участю соціальних партнерів, разом з тим інституційні та організаційні питання не повинні заважати досягненню належних результатів щодо захисту. Цих принципів слід дотримуватися у національній політиці та стратегічних рішеннях.

13. Стратегії розширення соціального забезпечення тісно пов'язані з політикою в галузі зайнятості. Тому держави-члени мають приділяти особливу увагу формуванню соціально-економічної основи, яка сприяє створенню життєздатних підприємств та зростанню гідної та продуктивної зайнятості. Значна за масштабами неформальна економіка становить особливу проблему для розширення сфери охоплення соціального забез-

печення. Соціальне страхування залишається центральним елементом систем соціального забезпечення у більшості держав-членів, але воно, як правило, охоплює працівників формального сектора. Проте, зростаюча кількість країн що розвиваються поступово поширила сферу соціального забезпечення на інші категорії працівників, такі як самозайняті працівники, домашні працівники або працівники в сільській місцевості та працівники на малих і мікропідприємствах, шляхом адаптації сфери дії допомоги, внесків і адміністративних процедур. Включення цих груп у систему соціального страхування є ключовим елементом процесу формалізації зайнятості і може також знизити вартість систем виплати грошової допомоги за рахунок податків, неможливим працівникам у неформальній економіці.

14. Держави-члени необхідно заохочувати до того, щоб вони постійно докладали зусиль, спрямованих на перехід працівників з неформальної економіки у формальну. Хоча політика в галузі соціального забезпечення має відігравати важливу роль у досягненні цієї цілі, її необхідно доповнювати податково-бюджетною політикою та політикою забезпечення зайнятості, а також розробкою адміністративних процедур, націлених на створення достатніх стимулів для входження у формальну економіку та скорочення витрат, пов'язаних із формалізацією. Держави-члени необхідно заохочувати до покращення надання допомоги у дотримванні нормативно-правової бази, розвитку нормативно-правової бази та забезпеченні її виконання, зокрема шляхом проведення інспекційних заходів з питань праці, оподаткування та соціального забезпечення, спрямованих на скорочення масштабів зловживань і неформальності, включаючи приховану зайнятість, незаявлену господарську діяльність та незаявлену працю. Формалізація економіки, що є однією з ключових передумов довготривалого зростання, розширить базу державних доходів, необхідних для фінансування більш високих рівнів соціального забезпечення для тих, хто робить внески, і платників податків, а також допомоги за рахунок роботодавця з метою охоплення тих, хто не має можливості робити внески.

Гарантування доступності та фінансування соціального забезпечення

15. Витрати, необхідні для фінансування систем соціального забезпечення, є довгостроковими інвестиціями у людські ресурси. Суспільства, які не інвестують у соціальне забезпечення, стикаються зі значними затратами, пов'язаними, зокрема, з відсутністю здорової та продуктивної робочої сили, економічною нестабільністю та соціальною ізоляцією. З

іншого боку, інвестування в людські ресурси через системи соціального забезпечення потребує наявності ресурсів, які повинні надаватися підприємствами, працівниками, домогосподарствами та іншими суб'єктами, що сплачують внески та податки. Тому вкрай важливо встановити раціональний баланс між короткостроковими та довгостроковими витратами та вигодами систем соціального забезпечення для суспільства, бенефіціарів і різних груп організацій, що здійснюють фінансування.

16. Заходи в галузі соціального забезпечення мають досягати своїх цілей з точки зору як соціальної, так і економічної адекватності ефективним та економічно ефективним способом. Постійний моніторинг і оцінка соціальними партнерами короткострокової та довгострокової ефективності та дієвості окремих програм і систем соціального забезпечення, включаючи актуарні дослідження, є важливими механізмами та можуть призвести, за необхідності, до відповідних реформ і коригувань. Що стосується керованих державою систем, то необхідними умовами є прозорість, консультації та соціальний діалог. Що стосується систем які охоплюють організації працівників та роботодавців, то необхідними умовами, як правило, є соціальний діалог та укладання угод.

17. Багато держав-членів на всіх рівнях розвитку вже впровадили елементи національних мінімальних рівнів соціального захисту у рамках своїх зусиль із створення всеохоплюючих систем соціального забезпечення. Держави-члени обрали різні варіанти для забезпечення необхідного фіскального простору, включаючи зміну пріоритетності витрат та розширення доходної бази. Стале зростання, поступова формалізація економіки та високі рівні продуктивної зайнятості мають винятково важливе значення для забезпечення наявності фінансових ресурсів, необхідних для поширення соціального забезпечення на всіх.

18. Хоча національні мінімальні рівні соціального захисту мають фінансуватися із внутрішніх джерел доходів для забезпечення їх довгострокової сталості, можуть мати місце випадки, коли ці ресурси є недостатніми для поширення мінімальних рівнів соціального захисту на всіх у короткий термін. Міжнародне співробітництво може зіграти важливу роль у наданні допомоги державам-членам в ініціюванні цього процесу та розбудові національної ресурсної бази з метою забезпечення стабільних механізмів фінансування.

19. Доступність систем соціального забезпечення широко обговорюється у контексті демографічних змін. Очікуване збільшення коефіцієнта економічної залежності в наступні десятиліття спричиняє занепокоєння щодо сталості систем соціального забезпечення. У наступні десятиліття старіння населення збільшить витрати на пенсії, охорону здоров'я та довгостроковий догляд. Проте, згідно з наявними фактичними даними,

ця проблема є вирішуваною за умов наявності належним чином організованих систем. Можливо успішно керувати необхідними процесами реформування, встановлюючи справедливий баланс між соціальними потребами і фінансовими та фіскальними вимогами, якщо вони органічно вбудовані у процес соціального діалогу за участю добре інформованих сторін.

20. Обов'язково необхідно досягти позитивного ефекту синергії між політикою в галузі соціального забезпечення, фінансовою та економічною політикою для сталого зростання та підвищення рівнів гідної зайнятості. Комплексні національні заходи, що сприяють продуктивній зайнятості, необхідні для забезпечення стабільного фінансування, вирішення потенційних проблем із дефіцитом кваліфікованих кадрів, сприяння продуктивності, використання переваг, обумовлених ширшим різноманіттям робочої сили з точки зору статі, віку, національності та етнічного походження, та полегшенню досягнення більш стійкого балансу між трудовими та сімейними обов'язками для жінок та чоловіків. Деякі варіанти можливих дій лежать безпосередньо у сфері політики щодо соціального забезпечення, у той час як інші варіанти відносяться до інших сфер політики. Такі варіанти дій можуть включати:

- (a) інтеграцію макроекономічних заходів, заходів у сфері зайнятості та заходів у галузі соціальної політики, в яких пріоритетна увага приділяється гідній праці;
- (b) розумне інвестування резервів соціального забезпечення;
- (c) побудову якісних державних служб, які посилюють ефективні системи соціального забезпечення;
- (d) сприяння соціальному діалогу, ефективному визнанню права на ведення колективних переговорів і на свободу асоціації;
- (e) заохочення створення та зміцнення сприятливого середовища для діяльності життєздатних підприємств, які відображають зростання зайнятості та принципи гідної праці;
- (f) інвестування в освіту, професійну підготовку та навчання протягом усього життя;
- (g) сприяння ефективному управлінню трудовою міграцією;
- (h) сприяння поєднанню трудових та сімейних обов'язків жінок та чоловіків й забезпечення реального доступу до комплексних соціальних послуг з метою задоволення потреб у догляді, включаючи догляд за дітьми, людьми похилого віку, людьми, які живуть з ВІЛ і СНІДом, та людьми з інвалідністю. Йдеться також про охорону материнства, зокрема належний пренатальний та постнатальний догляд і гарантії

отримання доходу та інші види підтримки для жінок упродовж останніх тижнів вагітності та перших тижнів після пологів;

- (i) заходи, що дозволяють усім працівникам, у тому числі працівникам з атиповою зайнятістю, користуватися перевагами соціального забезпечення;
- (j) сприяння участі жінок у складі робочої сили за допомогою більш справедливого ставлення, яке створює кращі можливості щодо працевлаштування, що зменшує сегментацію ринку праці між чоловіками та жінками, усуває ґендерні відмінності у заробітній платі та забезпечує рівні можливості для професійного розвитку;
- (k) полегшення ефективного процесу переходу від школи до трудової діяльності;
- (l) удосконалення процесу реабілітації працівників з обмеженою працездатністю, включаючи, у відповідних випадках, персональну підтримку й підготовку з метою забезпечення їхньої участі на ринку праці;
- (m) поєднання функції соціального забезпечення щодо заміщення доходів з активною політикою на ринку праці, а також за допомогою та стимулами, які сприяють реальній участі на формальному ринку праці.

21. Забезпечення адекватної участі літніх жінок і чоловіків у складі робочої сили часто має винятково важливе значення для адаптації систем соціального забезпечення до демографічних змін. На додаток до політики сприяння повній зайнятості, заходи зі сприяння зайнятості літніх працівників можуть включати:

- (a) інвестування у технології та заходи в галузі безпеки та гігієни праці, що дозволяє забезпечити продуктивну зайнятість літніх працівників і працівників з погіршеним здоров'ям та інвалідністю;
- (b) підвищення рівнів участі літніх працівників у складі робочої сили шляхом ліквідації дискримінації за віком і створення стимулів для працівників і роботодавців щодо проведення реструктуризації підприємств на основі інноваційних трудових відносин;
- (c) введення соціально прийнятних правил на основі прозорого процесу, що включає соціальний діалог і трипартизм, стосовно віку, в якому люди залишають ринок праці, що повинно відобразити стійкий взаємозв'язок між тривалістю та вимогами трудового життя й виходом на пенсію, з урахуванням таких питань, як умови праці, трудовий стаж і визнання того, що вихід на пенсію є законною частиною життєвого циклу.

Управління соціальним забезпеченням

22. Системами соціального забезпечення необхідно добре управляти та керувати з метою забезпечення ефективності в досягненні узгоджених цілей, результативності у використанні ресурсів і прозорості для завоювання довіри тих, хто фінансує ці системи та користується ними. Активна участь усіх зацікавлених сторін і, зокрема, працівників і роботодавців, через дієві механізми соціального діалогу та тристороннього контролю, є одним із важливих засобів, забезпечення ефективного управління системами соціального забезпечення.

23. Загальна відповідальність за створення ефективної та дієвої системи соціального забезпечення лежить на державі, особливо у плані формування політичної відповідальності й створення належної політики, нормативно-правової бази та системи контролю, що гарантує адекватні рівні допомог, належне врядування та керівництво й захист набутих прав бенефіціарів та інших учасників.

24. Колективні переговори та свобода асоціації відіграють важливу роль у наданні допомоги роботодавцям і працівникам при обговоренні положень про соціальне забезпечення, включаючи недержавні та інші додаткові пенсійні програми. Угоди повинні укладатися в контексті нормативно-правової бази держави.

25. Соціальний діалог має вкрай важливе значення для виявлення та визначення пріоритетних програмних цілей; структури відповідних допомог, соціальних виплат і методів надання; розподілу фінансового тягаря між поколіннями та між платниками внесків і податків; та необхідності встановлення справедливого балансу між соціальними очікуваннями й фінансовими обмеженнями.

26. Соціальний діалог є важливим засобом сприяння постійному моніторингу фінансової стабільності та соціальної адекватності, ефективності й результативності механізмів керування та управління системою. Він також важливий при забезпеченні застосування існуючого законодавства в галузі соціального забезпечення з тим, щоб передбачені внески сплачувалися всіма тими, хто зобов'язаний платити, а допомоги надавалися всім тим, хто має на них право. Це вимагає наявності добре фінансованих і добре підготовлених державних інспекційних служб з метою сприяння забезпеченню застосування законодавства і запобігання випадкам ухилення від сплати внесків, шахрайства і корупції. Проте, це також потребує здійснення активного моніторингу роботодавцями, працівниками та іншими зацікавленими сторонами.

27. Для того, щоб відігравати очікувану активну роль у процесі ефективного управління системами соціального забезпечення, всім працівникам

і роботодавцям необхідно знати та розуміти існуючі положення в галузі соціального забезпечення і проблеми, що виникають. Державам-членам слід розглянути питання про включення базових знань про соціальне забезпечення у програми навчання та підготовки на різних рівнях національних систем освіти. Організації роботодавців і працівників повинні розбудувати значну спроможність, щоб мати можливість обмінюватися знаннями про соціальне забезпечення зі своїми членами, а також брати активну участь у соціальному діалозі з питань політики в галузі соціального забезпечення, моніторингу та контролі систем соціального забезпечення.

Роль норм МОП

28. Сучасні норми МОП у галузі соціального забезпечення¹⁵, зокрема Конвенція № 102, містять унікальний перелік мінімальних норм для національних систем соціального забезпечення, які визнані на міжнародному рівні. У них викладені принципи, якими керуються при розробленні, фінансуванні й моніторингу національних систем соціального забезпечення та управлінні ними. Конвенція № 102 продовжує слугувати еталоном і відправною точкою в поступовому забезпеченні всеосяжного охоплення на національному рівні. Декілька держав-членів, які на даний час проводять успішну та новаторську політику в сфері розширення соціального забезпечення, нещодавно ратифікували Конвенцію № 102, а інші держави-члени заявили про свій намір це зробити.

29. Збільшення кількості ратифікацій та ефективне виконання Конвенції № 102 та інших конвенцій у галузі соціального забезпечення залишається одним із ключових пріоритетів для держав-членів. Тому вкрай важливо підвищити рівень поінформованості та розуміння стосовно норм МОП у галузі соціального забезпечення, виявити прогалини в охопленні, що може, як і раніше, бути перешкодою для подальшої ратифікації, та розробити заходи, які можуть заповнити ці прогалини. Це, зокрема, також повинно передбачати поширення інформації про вимоги щодо виконання цих актів і докладання особливих зусиль для розбудови спроможності та навчання соціальних партнерів і, отже, для посилення ролі соціального діалогу у процесі реалізації норм.

30. Як було зазначено у підсумковому обговоренні результатів Загального огляду 2011 року (соціальне забезпечення) Комітетом із застосування норм, формулювання окремих положень Конвенції № 102 часто тлумачаться як ґендерно-диференційовані. Існує необхідність у прагматичному рішенні, яке дозволило б тлумачити їх з урахуванням ґендерної проблематики, не переглядаючи при цьому сам акт і не знижуючи передбачені

рівні захисту і охоплення населення. Це може полегшити подальшу ратифікацію акту рядом держав-членів.

31. Враховуючи поновлення підтримки ідеї надання принаймні базового рівня соціального забезпечення шляхом установа мінімальних рівнів соціального захисту, існує необхідність у розробленні рекомендації, яка доповнювала б існуючі норми, і в якій для держав-членів були б передбачені гнучкі, але змістовні керівні вказівки щодо встановлення мінімальних рівнів соціального захисту в рамках всеосяжних систем соціального забезпечення, адаптованих до національних умов і рівнів розвитку. Така рекомендація має бути стимулюючою за своїм характером, враховувати ґендерні відмінності та дозволяти гнучке виконання всіма державами-членами, які використовують різні методи згідно з наявними у них потребами, ресурсами та строками для поступової реалізації. Елементи можливої рекомендації про мінімальні рівні соціального захисту викладені у додатку до цих висновків.

Роль урядів і соціальних партнерів

32. Уряди несуть основну відповідальність за забезпечення ефективного доступу до соціального забезпечення для всіх. Ефективні процеси соціального діалогу відіграють ключову роль у сприянні розробленню, реалізації та моніторингу стратегічних заходів у галузі соціального забезпечення та у гарантуванні належного управління національними системами соціального забезпечення.

33. Уряди держав-членів повинні розглянути та (або) здійснити наступні заходи:

- (а) взяття на себе повної відповідальності за соціальне забезпечення шляхом проведення належної політики, створення необхідної правової та інституційної основи, ефективних механізмів керування та управління, включаючи нормативно-правову базу для надання і захисту інформації про приватних осіб, що міститься в їхніх системах даних у галузі соціального забезпечення;
- (б) сприяння узгодженню заходів у галузі соціального забезпечення з заходами у сфері зайнятості, макроекономіки та іншими заходами соціальної підтримки в рамках концепції гідної праці, особливо щодо сприяння поступовій формалізації зайнятості та підтримки продуктивної зайнятості;
- (с) розробка національної двовимірної стратегії розширення соціального забезпечення в рамках консультацій на основі соціального діалогу, який виявляє розбіжності у бажаних рівнях соціального забезпечення

і спрямований на усунення цих розбіжностей в узгоджений та планомірний спосіб упродовж певного періоду часу з метою розробки національних мінімальних рівнів соціального захисту і побудови всеосяжних систем соціального забезпечення;

- (d) забезпечення того, щоб політика у галузі соціального забезпечення враховувала ролі жінок та чоловіків, що змінюються, стосовно зайнятості та обов'язків із догляду, заохочувала ґендерну рівність, забезпечувала охорону материнства і підтримувала розширення прав і можливостей жінок за допомогою заходів, що забезпечують справедливі результати для жінок;
- (e) забезпечення того, щоб політика у галузі соціального забезпечення задовольняла потреби жінок, чоловіків і дітей на всіх етапах життя як у сільській, так і в міській місцевості, і особливі потреби уразливих груп, включаючи корінні народи, меншини, працівників-мігрантів, осіб з інвалідністю, людей, які живуть з ВІЛ/ СНІДом, сиріт і вразливих дітей;
- (f) зміцнення систем інспекції праці та соціального забезпечення з метою покращення дотримання законодавства в галузі соціального забезпечення і безпеки та гігієни праці, нарощування його превентивного потенціалу шляхом сприяння культурі безпеки та гігієни праці;
- (g) укладення двосторонніх, регіональних або багатосторонніх угод з метою забезпечення рівного ставлення з точки зору соціального забезпечення, а також доступу до соціальних виплат та їх збереження і (або) переведення для трудових мігрантів, які охоплюються такими угодами;
- (h) забезпечення фінансової, фіскальної та економічної стабільності систем соціального забезпечення на основі відповідної політики та різних механізмів фінансування, розроблених шляхом консультацій з соціальними партнерами або самими соціальними партнерами, залежно від обставин;
- (i) встановлення, за участю соціальних партнерів, балансу між економічною та соціальною адекватністю в державних і приватних системах соціального забезпечення на більш довгострокову перспективу;
- (j) взаємодія з соціальними партнерами та сприяння ефективному соціальному діалогу з метою визначення найбільш доречних національних політичних заходів у галузі соціального забезпечення та строків їх поступової реалізації;
- (k) виконання у повному обсязі положень Конвенції № 102 та інших сучасних конвенцій МОП у галузі соціального забезпечення, а також

вжиття заходів для ратифікації цих конвенцій;

- (l) сприяння обміну інформацією, досвідом і технічними знаннями стосовно політики та практичних заходів у галузі соціального забезпечення серед держав-членів, а також із МОП.

34. Організації роботодавців і працівників повинні розглянути і (або) здійснити наступні заходи:

- (a) підвищення рівня поінформованості та отримання державної підтримки щодо соціального забезпечення серед своїх членів і широкої громадськості, зокрема стосовно норм МОП у галузі соціального забезпечення;
- (b) активна участь у процесах соціального діалогу, спрямованих на розроблення, реалізацію та моніторинг національних стратегій та політики в галузі соціального забезпечення з метою реагування на потреби, що змінюються, та потенційні можливості працівників і підприємств;
- (c) сприяння розробленню інноваційних рішень, включаючи рішення, які могли б охоплювати економічні потрясіння, структурні зміни та сталість, зокрема на основі колективних переговорів;
- (d) участь у діалозі з питань політики, спрямованому на встановлення національних мінімальних рівнів соціального захисту;
- (e) спільна розробка ініціатив з підтримки переходу до формальної зайнятості та формальних підприємств;
- (f) підтримка розроблення норм високої результативності та підзвітності для ефективного, дієвого і сталого функціонування всеосяжних національних систем соціального забезпечення;
- (g) активна участь в управлінні установами соціального забезпечення з метою гарантування ефективного представництва осіб, які користуються захистом, і платників податків та осіб, які роблять внески;
- (h) надання допомоги працівникам і роботодавцям у їхніх відносинах з установами соціального забезпечення, гарантування належного збирання внесків і надання допомоги;
- (i) співробітництво з урядом і з МОП у сприянні ратифікації та ефективному виконанню Конвенції № 102.

Роль МОП і наступні заходи

35. Конференція закликає Міжнародне бюро праці в контексті Глобальної кампанії з соціального забезпечення та його охоплення для всіх:

- (a) надавати допомогу державам-членам, зокрема у рамках Програм гідної праці у країнах і шляхом надання технічних консультативних послуг у розробленні та реалізації національних двовимірних стратегій розширення сфери охоплення систем соціального забезпечення, включаючи мінімальні рівні соціального захисту, в ширшому контексті всеосяжних національних рамкових програм із питань соціальної та економічної політики;
- (b) надавати допомогу державам-членам у розробленні та вдосконаленні керування та управління системами соціального забезпечення та ефективного надання послуг цими системами, а також регулярно оцінювати вплив, життєздатність і стабільність політики в галузі соціального забезпечення;
- (c) розбудовувати спроможність держав-членів стосовно розроблення, впровадження і моніторингу систем соціального забезпечення, які реагують на виклики, включаючи демографічні тенденції та міграційні потоки, що змінюються, і забезпечувати їх належне функціонування;
- (d) підтримувати укладення двосторонніх і багатосторонніх угод про соціальне забезпечення працівників-мігрантів та їхніх сімей;
- (e) посилювати провідну роль МОП у сприянні встановленню мінімальних рівнів соціального захисту як на міжнародному, так і на національному рівні, спільно з тристоронніми партнерами та в рамках партнерства з іншими міжнародними організаціями;
- (f) підтримувати розроблення макроекономічних основ і політики, зокрема активаційних заходів, що ведуть до створення якісної зайнятості та сталих і ефективних систем соціального забезпечення;
- (g) надавати підтримку державам-членам у формуванні та здійсненні, на основі консультацій з організаціями роботодавців і працівників, національних політичних заходів, спрямованих на полегшення поступового переходу з неформальної економіки у формальну;
- (h) сприяти на міжнародному і національному рівнях соціальному діалогу та посиленню ролі соціальних партнерів у розробленні та впровадженні всеосяжних і сталих систем соціального забезпечення для всіх і управлінні такими системами;
- (i) докладати особливих зусиль до розбудови спроможності та підготовки соціальних партнерів стосовно норм МОП у галузі соціального

забезпечення, посилюючи цим роль соціального діалогу в реалізації цих норм;

- (j) розбудувати спроможність соціальних партнерів стосовно ведення діалогу з питань політики та управління соціальним забезпеченням на національному рівні шляхом подальшої розробки відповідних навчальних програм, надання технічної допомоги та іншими засобами;
- (k) розширяти масштаби допомоги тристороннім партнерам у підвищенні рівня поінформованості та розуміння норм МОП у галузі соціального забезпечення і реалізації цих норм, розробленні заходів із подолання перешкод на шляху ратифікації та здійсненні інноваційних ініціатив просування актуальних конвенцій МОП із питань соціального забезпечення, зокрема Конвенції № 102;
- (l) розробити у співпраці з тристоронніми партнерами МОП посібник із передових методів у галузі соціального забезпечення, в якому державам-членам будуть надані практичні настанови, контрольні показники для оцінки та вдосконалення їхніх національних положень у галузі соціального забезпечення, включаючи загальне керівництво і управління фінансами систем соціального забезпечення, розробку допомог і ефективного врядування;
- (m) зміцнювати науково-технічний потенціал Міжнародного бюро праці, особливо щодо аналізу національних політичних заходів і практичних методів у галузі соціального забезпечення, розроблення засобів для оцінки ефективності діяльності та отримання достовірних статистичних даних, забезпечення їхньої високої якості та наочності з метою надання допомоги урядам і соціальним партнерам у прийнятті обґрунтованих рішень;
- (n) полегшувати обмін досвідом і передовою практикою, передачу знань і, за взаємною згодою, передачу технологій серед держав-членів, включаючи сприяння обміну досвідом і технічними знаннями у напрямку Південь-Південь та тристоронньому обміну;
- (o) полегшувати виконання мандату МОП у галузі соціального захисту шляхом покращення узгодженості міжнародної політики, ефективності та результативності, зокрема шляхом координації її програм і діяльності та поглиблення співробітництва з системою ООН, МВФ, Світовим банком, регіональними банками розвитку, Організацією економічного співробітництва та розвитку, Європейською Комісією, Міжнародною академією сучасного знання і організаціями громадянського суспільства та іншими організаціями. Це співробітництво має винятково важливе значення на національному рівні в контексті реалізації ініціатив, що здійснюються країнами;

- (р) посилювати співробітництво з Міжнародною академією сучасного знання та іншими національними й міжнародними об'єднаннями в галузі соціального забезпечення та їхніми членськими організаціями щодо обміну інформацією та мобілізації технічних знань і досвіду на підтримку реалізації проектів технічного співробітництва МОП;
- (q) завчасно та послідовно враховувати ґендерну проблематику в усіх згаданих видах діяльності з метою забезпечення ґендерної рівності.

36. Конференція просить Генерального директора взяти до уваги ці висновки при підготовці майбутніх пропозицій щодо програми та бюджету й при забезпеченні позабюджетних джерел, включаючи Додаткові рахунки Регулярного бюджету.

37. Конференція пропонує Адміністративній раді включити питання про обговорення можливої рекомендації, згаданої у п. 31, до порядку денного 101-ї сесії Міжнародної конференції праці у 2012 році.

38. Конференція пропонує Адміністративній раді розглянути, у світлі проекту резолюції про ґендерну рівність і використання формулювань у правових документах МОП, питання про ґендерно-диференційовані формулювання у нормах МОП у галузі соціального забезпечення й подати звіт Конференції на одній з наступних сесій.

39. Конференція просить Генерального директора підготувати план дій щодо втілення у життя інших рекомендацій цих висновків і результатів обговорення в рамках Комітету з застосування норм, а також просить Адміністративну Раду розглянути цей план на своїй 312-й сесії у листопаді 2011 року.

---

13. МОП: *Попередній протокол*, у цитованій праці, № 24, стор. 66; адреса англійської версії: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_162049.pdf.

14. Там само, стор. 67-78.

15. Нормами МОП у галузі соціального забезпечення, які Адміністративна рада МОП вважає сучасними, є: Конвенція 1952 р. про мінімальні норми соціального забезпечення (№ 102); Конвенція 1962 р. про рівноправність у галузі соціального забезпечення (№ 118); Конвенція 1964 р. про допомоги у випадках виробничого травматизму [Табл. I переглянута у 1980 р.] (№ 121); Конвенція 1967 р. про допомоги по інвалідності, по старості та у зв'язку з втратою годувальника (№ 128); Конвенція 1969 р. про медичну допомогу та допомоги у випадку хвороби (№ 130); Конвенція 1982 р. про збереження прав у галузі соціального забезпечення (№ 157); Конвенція 1988 р. про сприяння зайнятості та захист від безробіття (№ 168); Конвенція 2000 р. про охорону материнства (№ 183).

Додаток

Елементи можливої рекомендації про мінімальні рівні соціального захисту¹⁶

1. Загальний контекст

A1. Кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення, як це закріплено у статті 22 Загальної декларації прав людини. Соціальне забезпечення – це соціальна і економічна необхідність, передумова соціального і економічного розвитку та елемент Програми гідної праці для всіх жінок і чоловіків. Воно може зробити важливий внесок у досягнення Цілей розвитку тисячоліття та виконання відповідних завдань.

2. Ціль

A2. Рекомендація буде спрямована на поширення сфери охоплення на ширші групи населення (горизонтальне розширення сфери охоплення), сприяючи цим впровадженню національних мінімальних рівнів соціального захисту. Що стосується поступового встановлення більш високих рівнів захисту (вертикального розширення сфери охоплення), то Рекомендація стимулювала б ратифікацію державами-членами Конвенції 1952 р. про мінімальні норми соціального забезпечення (№ 102) та інших сучасних конвенцій МОП у галузі соціального забезпечення, а також дієве виконання цих конвенцій тими державами-членами, які їх ратифікували.

A3. Ціль Рекомендації полягала б у тому, щоб дати державам-членам керівні вказівки щодо розроблення національної стратегії розширення соціального забезпечення, яка відповідає та доповнює більш масштабні національні стратегії щодо соціальної та економічної політики й політики у сфері зайнятості та спрямована, зокрема, на скорочення масштабів бідності та формалізацію неформальної економіки.

3. Принципи здійснення

A4. Розширення сфери охоплення соціального забезпечення повинно проходити на рівні країн і відповідати національним потребам, пріоритетам і ресурсам. Для надання підтримки державам-членам у виконанні цієї задачі в Рекомендації буде визначений ряд принципів розробки та реалізації національних стратегій розширення соціального забезпечення згідно з висновками даного Комітету.

4. Сфера застосування

A5. Рекомендація повинна заохочувати держави-члени до того, щоб вони розробили у рамках ефективного національного процесу соціального діалогу стратегію в галузі соціального забезпечення, в якій визначаються розбіжності в досягненні рівнів захисту, встановлених на національному рівні, і яка спрямована на усунення цих розбіжностей і розбудову всеосяжної системи соціального забезпечення в узгоджений та планомірний спосіб упродовж певного періоду часу, з належним урахуванням положення працівників у неформальній економіці.

A6. Горизонтальний вимір стратегії розширення соціального забезпечення повинен бути в пріоритетному порядку спрямований на впровадження мінімальних рівнів соціального захисту, що складаються з чотирьох базових гарантій в галузі соціального забезпечення, тобто з визначених на національному рівні мінімальних рівнів гарантованих доходів у період дитинства, працездатного віку й похилого віку, а також на надання можливого доступу до основних видів медичних послуг. Ці гарантії встановлюють мінімальні рівні захисту, на які всі члени суспільства повинні мати право в разі необхідності. Будучи орієнтованими на результати, ці гарантії не приписують конкретні форми допомог, механізмів фінансування або організацію системи надання допомог.

A7. Рекомендація могла б заохотити держави-члени до усунення прогалів в охопленні населення, яке має можливість робити внески через накопичувальні пенсійні системи. Це спонукало б держави-члени ратифікувати актуальні конвенції МОП у галузі соціального забезпечення в якомога стисліші терміни в рамках національних процесів соціального та економічного розвитку та забезпечити їх ефективне виконання.

A8. Рекомендація повинна стимулювати держави-члени до того, щоб створити відповідні механізми моніторингу розширення соціального забезпечення і реалізації їхніх національних базових гарантій у сфері соціального забезпечення. Вона могла б також запропонувати державам-членам сформувані механізми, що ґрунтуються на ефективному соціальному діалозі, з метою подальшого розширення сфери охоплення систем соціального забезпечення на основі Конвенції № 102 та інших сучасних конвенцій і побудувати всеосяжні системи соціального забезпечення згідно з національними потребами в соціальній сфері та економічним потенціалом і податкоспроможністю.

---

16. МОП: Міжнародна конференція праці, Попередній протокол, № 24, стор. 78.

ЧАСТИНА II

Рекомендація № 202 щодо національних мінімальних рівнів соціального захисту (2012 р.)¹⁷

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПРАЦІ

Рекомендація № 202

РЕКОМЕНДАЦІЯ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНИХ МІНІМАЛЬНИХ РІВНІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

- Генеральна конференція Міжнародної організації праці,
Що скликана у Женеві Адміністративною радою Міжнародного бюро праці та зібралася на свою 101-у сесію 30 травня 2012 року,
Підтверджуючи, що право на соціальне забезпечення є правом людини,
Визнаючи, що право на соціальне забезпечення, поряд із сприянням зайнятості, є економічною та соціальною необхідністю для процесу розвитку і прогресу,
Визнаючи, що соціальне забезпечення є важливим засобом запобігання і скорочення масштабів бідності, нерівності, соціальної ізоляції та соціальної незахищеності, сприяння рівним можливостям і ґендерній та расовій рівності, а також підтримання переходу від зайнятості у неформальному секторі до зайнятості у формальній економіці,
Вважаючи, що соціальне забезпечення є інвестиціями у людський капітал, що дозволяють людям адаптуватися до змін, що відбуваються в економіці й на ринку праці, й що системи соціального забезпечення виступають у ролі автоматичних соціальних і економічних стабілізаторів та стимулюють сукупний попит у періоди криз та після виходу з них, а також сприяють переходу до більш сталої економіки,
Вважаючи, що встановлення політичних пріоритетів, спрямованих на стаке довгострокове зростання, поєднане з соціальною інтеграцією, сприяє подоланню крайньої бідності та скороченню соціальної нерівності й відмінностей усередині регіонів та між ними,
Визнаючи, що перехід до зайнятості у формальному секторі та формування стабільних систем соціального забезпечення взаємно доповнюють одне одного,

- Нагадуючи, що у Філадельфійській декларації визнано урочисте зобов'язання Міжнародної організації праці заохочувати «розширення соціального забезпечення з тим, щоб забезпечити основний дохід для всіх, кому потрібний такий захист, і повне медичне обслуговування»,
- Враховуючи Загальну декларацію прав людини та, зокрема, її статті 22 і 25, а також Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права і, зокрема, його статті 9, 11 і 12,
- Враховуючи також норми МОП у галузі соціального забезпечення, зокрема Конвенцію МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення (1952 р.), Рекомендацію № 67 щодо забезпечення доходу (1944 р.) і Рекомендацію № 69 щодо медичного обслуговування (1944 р.), і відзначаючи, що ці норми мають неминуще значення і залишаються важливими еталонами для систем соціального забезпечення,
- Нагадуючи, що у декларації МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації визнано, що «обов'язки та зусилля держав-членів і Організації, спрямовані на виконання статутного мандату МОП, зокрема на основі міжнародних трудових норм, а також на те, щоб перетворити повну і продуктивну зайнятість і цілі гідної праці у стрижень економічної та соціальної політики, повинні базуватися на розробленні та розширенні заходів соціального захисту... , які б мали сталий характер і відповідали національним умовам, включаючи поширення соціального забезпечення на всіх»,
- Враховуючи Резолюцію та Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення), прийняті Міжнародною конференцією праці на її 100-й сесії (2011 р.), де визнано необхідність рекомендації, яка доповнюватиме існуючі норми МОП у галузі соціального забезпечення і буде для держав-членів керівництвом у процесі розробки мінімальних рівнів соціального захисту, адаптованих до національних умов і рівнів розвитку, в якості складового елемента всеосяжних систем соціального забезпечення,
- Постановивши прийняти ряд пропозицій стосовно мінімальних рівнів соціального захисту, що є предметом обговорення четвертого пункту порядку денного сесії,
- Вирішивши надати цим пропозиціям форму рекомендації,
- Приймає цього чотирнадцятого дня червня місяця дві тисячі дванадцятого року нижченаведену Рекомендацію, яка може називатися Рекомендацією 2012 року про мінімальні рівні соціального захисту.

I. ЦІЛІ, СФЕРА ОХОПЛЕННЯ І ПРИНЦИПИ

1. Ця Рекомендація надає державам-членам орієнтири стосовно:

- (а) встановлення і підтримання, залежно від обставин, мінімальних рівнів соціального захисту в якості основоположного елемента своїх національних систем соціального забезпечення;
- (б) впровадження мінімальних рівнів соціального захисту у рамках стратегій розширення сфери охоплення соціального забезпечення, які б послідовно гарантували більш високі рівні соціального забезпечення для максимально широких верств населення з урахуванням норм МОП у галузі соціального забезпечення.

2. Для цілей цієї Рекомендації мінімальні рівні соціального захисту є встановленими у національних масштабах сукупностями основних соціальних гарантій, які забезпечують захист, націлений на запобігання бідності, незахищеності та соціальної ізоляції або скорочення масштабів цих явищ.

3. Визнаючи загальну та першорядну відповідальність держави за втілення цієї Рекомендації у життя, держави-члени повинні дотримуватися наступних принципів:

- (а) всезагальний характер захисту, що ґрунтується на соціальній солідарності;
- (б) право на отримання допомог, передбачених законодавством;
- (с) достатність і прогнозованість допомог;
- (d) недопущення дискримінації, ґендерна рівність і реагування на особливі потреби;
- (е) соціальна інтеграція, зокрема осіб, зайнятих у неформальному секторі;
- (f) повага прав і гідності осіб, охоплених гарантіями соціального забезпечення;
- (g) послідовний характер реалізації, зокрема шляхом встановлення цілей та строків;
- (h) солідарність у галузі фінансування і прагнення до забезпечення оптимальної збалансованості між сферою відповідальності та інтересами тих, хто фінансує системи соціального забезпечення, та тих, хто користується ними;
- (і) врахування різноманітних методів і підходів, зокрема механізмів фінансування і систем реалізації;

- (j) прозоре, підзвітне та раціональне управління фінансами та ведення фінансових справ;
- (k) фінансова, податково-бюджетна і економічна сталість за належного врахування принципів соціальної справедливості та рівності;
- (l) узгодженість із соціально-економічною політикою та політикою в галузі зайнятості;
- (m) узгодженість дій установ, відповідальних за виконання функцій соціального забезпечення;
- (n) високоякісні державні послуги, які вдосконалюють функціонування систем соціального забезпечення;
- (o) ефективність і доступність процедур подання і розгляду скарг та апеляцій;
- (p) регулярний моніторинг дотримання і періодична оцінка;
- (q) неухильне дотримання принципів ведення колективних переговорів і свободи асоціації для всіх працівників;
- (r) тристороння участь із залученням представницьких організацій роботодавців і працівників, а також консультації з представниками інших відповідних і представницьких організацій зацікавлених осіб.

II. НАЦІОНАЛЬНІ МІНІМАЛЬНІ РІВНІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

4. Держави-члени, згідно зі своїми національними умовами, повинні у максимально стислі строки впроваджувати та підтримувати мінімальні рівні соціального захисту, що включають основні соціальні гарантії. Ці гарантії повинні як мінімум забезпечувати, щоб упродовж усього життя усі особи, які цього потребують, мали доступ до основних видів медичного обслуговування і до базових гарантій отримання доходів, які у своїй сукупності забезпечують фактичний доступ до товарів і послуг, визначуваних як необхідні на національному рівні.

5. Мінімальні рівні соціального захисту, про які йдеться у пункті 4, повинні включати, як мінімум, наступні основні соціальні гарантії:

- (a) доступ до визначеного на національному рівні комплексу товарів і послуг, що становлять найважливіші медичні послуги, зокрема з охорони материнства, які відповідають критеріям наявності, доступності, прийнятності та якості;
- (b) основні гарантовані доходи на дітей, не нижче за національно встановлений мінімальний рівень, які дозволяють забезпечити доступ до

харчування, освіти, догляду та будь-яких інших необхідних товарів і послуг;

- (с) основні гарантовані доходи, не нижче за національно встановлений мінімальний рівень, для осіб економічно активного віку, не здатних одержувати достатній дохід, зокрема в результаті хвороби, безробіття, вагітності та пологів чи інвалідності;
- (d) основні гарантовані доходи, не нижче за національно встановлений мінімальний рівень, для осіб похилого віку.

6. Залежно від узятих на себе міжнародних зобов'язань держави-члени повинні надавати основні соціальні гарантії, про які йдеться у цій Рекомендації, принаймні всім мешканцям країни та дітям, як це передбачено у національних законах і нормативних актах.

7. Основні соціальні гарантії повинні встановлюватися у порядку, встановленому законом. У національних законах і нормативних актах необхідно зазначити діапазон, умови, які дають право на допомоги, та їхні розміри, що зумовлюють реалізацію цих гарантії. Також повинні встановлюватися об'єктивні, прозорі, ефективні, прості в застосуванні, швидкі, доступні та недорогі процедури подання і розгляду скарг і апеляцій. Доступ до процедур розгляду скарг і апеляцій повинен бути безкоштовним для заявника. Повинні діяти схеми, що забезпечують дотримання національних правових норм.

8. При визначенні основних соціальних гарантії держави-члени повинні належним чином враховувати наступні фактори:

- (a) особи, які потребують медичного обслуговування, не повинні стикатися з матеріальними труднощами й піддаватися підвищеному ризику зuboжіння через фінансові витрати, пов'язані з отриманням доступу до основних видів медичної допомоги. Слід також розглянути питання про безкоштовне допологове та післяпологове медичне обслуговування найбільш уразливих категорій;
- (b) основні гарантовані доходи повинні забезпечувати людям гідне життя. Встановлені на національному рівні мінімальні рівні доходів можуть відповідати вартості у грошовому виразі набору необхідних товарів і послуг, національному прожитковому мінімуму, межах доходів для отримання соціальної допомоги або іншим порівняним межах, встановленим національним законодавством або практикою, і можуть враховувати регіональні відмінності;
- (с) рівні основних соціальних гарантії повинні регулярно переглядатися в рамках прозорих процедур, установлених, залежно від обставин, національними законами, нормативними актами або практикою;

(d) що стосується встановлення і перегляду рівнів цих гарантій, слід забезпечити тристоронню участь із залученням представницьких організацій роботодавців і працівників, а також проведення консультацій з іншими відповідними та представницькими організаціями зацікавлених осіб.

9. (1) Надаючи основні соціальні гарантії, держави-члени повинні враховувати різні підходи з метою забезпечення найбільш ефективного і дієвого поєднання допомог і систем у національному контексті.

(2) Допомоги можуть включати допомоги на дитину та сімейні допомоги, допомоги по хворобі та на медичне обслуговування, допомоги по вагітності та пологах, допомоги по інвалідності, старості, у зв'язку з утратою годувальника, допомоги по безробіттю та гарантії в галузі зайнятості, допомоги у зв'язку з виробничим травматизмом, а також будь-які інші соціальні допомоги та пільги у грошовій чи натуральній формі.

(3) Системи, у рамках яких надаються такі допомоги, можуть включати всезагальні системи допомог, системи соціального страхування, системи соціальної допомоги, системи від'ємного прибуткового податку, державні системи зайнятості та системи стимулювання зайнятості.

10. При розробленні та впровадженні мінімальних рівнів соціального захисту держави-члени повинні:

- (a) поєднувати профілактичні, стимулюючі та активні заходи, допомоги та соціальні послуги;
- (b) сприяти продуктивній економічній діяльності та зайнятості у формальному секторі економіки шляхом можливого проведення політичних заходів, які б включали державні закупівлі, державне кредитування, інспекцію праці, політику на ринку праці та податкові пільги, а також сприяли б освіті, професійно-технічному навчанню, розвиткові продуктивних навичок і розширенню можливостей щодо працевлаштування;
- (c) забезпечувати координацію з іншими напрямками політики, які сприяють зайнятості у формальній економіці, отриманню доходів, освіти, грамотності, професійної підготовки та підвищенню кваліфікації, розширенню можливостей щодо працевлаштування, які ведуть до зменшення нестабільності зайнятості, а також сприяють гарантуванню робочих місць, підприємництва й розвитку життєздатних підприємств в умовах гідної праці.

11. (1) Держави-члени повинні розглянути питання про використання різних методів мобілізації необхідних ресурсів у цілях забезпечення фінансової, податково-бюджетної та економічної стабільності національних

мінімальних рівнів соціального захисту, беручи до уваги можливості різних груп населення сплачувати внески. Такі методи можуть включати, кожний окремо або у поєднанні один з одним, дієве забезпечення виконання зобов'язань щодо податків і внесків, переорієнтацію пріоритетних статей видатків або розширення доходної бази й забезпечення її достатньої прогресивності.

(2) У процесі застосуванні таких методів держави-члени повинні враховувати необхідність здійснення заходів із запобігання шахрайству, ухилянню від сплати податків і несплаті внесків.

12. Національні мінімальні рівні соціального захисту повинні фінансуватися за рахунок національних ресурсів. Держави-члени, економічні та фінансові можливості яких недостатні, щоб забезпечити реалізацію цих гарантій, можуть вдаватися до міжнародного співробітництва і міжнародної допомоги на додаток до власних зусиль.

III. НАЦІОНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ ОХОПЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

13.(1) Держави-члени повинні формувати та реалізовувати національні стратегії розширення сфери охоплення соціального забезпечення, базуючись на національних консультаціях у рамках дієвого соціального діалогу та тристоронньої участі. Національні стратегії повинні:

- (a) у пріоритетному порядку передбачати реалізацію національних мінімальних рівнів соціального захисту як відправної точки для країн, що не забезпечують мінімального рівня соціальних гарантій, і як основоположного елемента своїх національних систем соціального забезпечення;
- (b) бути орієнтовані на забезпечення більш високих рівнів захисту для максимально широких верств населення з урахуванням економічних і фінансових можливостей держав-членів і у максимально стислі строки.

(2) Для цього держави-члени повинні послідовно формувати та підтримувати всеосяжні та адекватні системи соціального забезпечення, узгоджені з цілями національної політики, та прагнути до координації політичних заходів у галузі соціального забезпечення з іншими напрямками державної політики.

14. Під час формування та реалізації національних стратегій розширення сфери охоплення соціального забезпечення держави-члени повинні:

- (a) встановлювати цілі, що відображають національні пріоритети;
- (b) виявляти перешкоди та прогалини у захисті;
- (c) прагнути заповнення прогалин у захисті за допомогою належних і ефективно координованих систем, побудованих як на внесках, так і без внесків, зокрема за рахунок поширення існуючих систем внесків на всіх зацікавлених осіб, які мають можливість робити внески;
- (d) доповнювати заходи в галузі соціального забезпечення активною політикою на ринку праці, включаючи, залежно від обставин, заходи в галузі професійно-технічного навчання та інші заходи;
- (e) визначати фінансові потреби та ресурси, а також строки здійснення і послідовність поступового досягнення цілей;
- (f) підвищувати рівень поінформованості про свої мінімальні рівні соціального захисту і стратегії розширення сфери охоплення соціального забезпечення, а також здійснювати інформаційні програми, зокрема за допомогою соціального діалогу.

15. Стратегії розширення сфери охоплення соціального забезпечення повинні застосовуватися до осіб, зайнятих як у формальній, так і у неформальній економіці, та сприяти зростанню зайнятості у формальному секторі та скороченню неформальних форм зайнятості, а також узгоджуватися з планами соціально-економічного розвитку і планами в галузі охорони навколишнього середовища держав-членів та сприяти реалізації вищезазначених планів.

16. Стратегії розширення сфери охоплення соціального забезпечення повинні забезпечувати підтримку незахищених груп населення і осіб з особливими потребами.

17. При формуванні всеосяжних систем соціального забезпечення, що відображають національні цілі, пріоритети і економічні та фінансові можливості держав-членів, останні повинні орієнтуватися на забезпечення такого діапазону і рівня допомог, які встановлені у Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення (1952 р.) або в інших конвенціях і рекомендаціях МОП у галузі соціального забезпечення, які передбачають більш високі норми.

18. Державам-членам необхідно розглянути питання про ратифікацію Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення (1952 р.) як тільки дозволять національні умови. Крім того, держави-члени повинні розглянути питання про ратифікацію або втілення у життя, залежно від обставин, інших конвенцій та рекомендацій МОП у галузі соціального забезпечення, які передбачають більш високі норми.

IV. МОНІТОРИНГ

19. Держави-члени повинні здійснювати моніторинг прогресу в забезпеченні мінімальних рівнів соціального захисту й досягненні інших цілей національних стратегій розширення сфери охоплення соціального забезпечення за допомогою встановлених на національному рівні відповідних механізмів, у тому числі в рамках тристоронньої участі із залученням представницьких організацій роботодавців і працівників, а також консультацій з іншими відповідними та представницькими організаціями зацікавлених осіб.

20. Держави-члени повинні регулярно проводити національні консультації в цілях оцінки прогресу і обговорення політичних заходів, спрямованих на забезпечення подальшого горизонтального і вертикального розширення соціального забезпечення.

21. На виконання пункту 19 держави-члени повинні здійснювати регулярний збір, накопичення, аналіз і публікування відповідної сукупності даних, статистичної інформації та показників із соціального забезпечення з розбивкою, зокрема, за ґендерною ознакою.

22. При розробленні або перегляді концепцій, визначень і методології, використовуваних при публікуванні даних, статистичної інформації та показників із соціального забезпечення, держави-члени повинні брати до уваги відповідні настанови Міжнародної організації праці, зокрема, Резолюцію про розвиток статистики соціального забезпечення, прийняту 9-ю Міжнародною конференцією статистиків праці.

23. Держави-члени повинні встановлювати законодавчі основи для забезпечення та захисту інформації про приватних осіб, що міститься в їхніх базах даних із соціального забезпечення.

24. (1) Держави-члени заохочуються до обміну інформацією, досвідом і спеціальними знаннями щодо стратегій, політики та практики в галузі соціального забезпечення між собою та з Міжнародним бюро праці.

(2) У виконанні цієї Рекомендації держави-члени можуть звертатися по технічну допомогу до Міжнародної організації праці та інших компетентних міжнародних організацій з урахуванням їхніх відповідних мандатів.

---

17. Доступна за адресою: <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en>.

ЧАСТИНА III

Резолюція про заходи щодо розбудови мінімальних рівнів соціального захисту в реальність у всіх країнах світу¹⁸

Генеральна конференція Міжнародної організації праці, що зібралася на свою 101-у сесію 2012 року,

Прийнявши Рекомендацію 2012 р. про мінімальні рівні соціального захисту,

Визнаючи вирішальну роль соціального захисту для соціально-економічного розвитку, зокрема для боротьби з бідністю, вразливістю та соціальним виключенням, а також для реалізації засад гідної праці для всіх,

1. Пропонує урядам, роботодавцям і працівникам спільними зусиллями повною мірою втілювати в життя положення Рекомендації про мінімальні рівні соціального захисту, як тільки національні умови дозволятимуть це;

2. Пропонує Адміністративній раді Міжнародного бюро праці доручити Генеральному директору здійснювати, залежно від наявності ресурсів, економічно ефективні заходи, спрямовані на:

- (a) сприяння повному виконанню Рекомендації за допомогою відповідних інформаційно-пропагандистських ініціатив;
- (b) розбудову спроможності урядів і організацій роботодавців та працівників з тим, щоб вони могли розробляти та впроваджувати національні політику та програми щодо мінімальних рівнів соціального захисту, проводити моніторинг і оцінювати ефективність цих політик та програм;
- (c) надання підтримки урядам і організаціям роботодавців і працівників у їхніх зусиллях щодо впровадження національних мінімальних рівнів соціального захисту шляхом:
  - сприяння обміну знаннями, інформацією та передовою практикою в галузі соціального захисту серед держав-членів;
  - технічного співробітництва і консультативних послуг;
- (d) підтримку процесів національного діалогу щодо розробки та впровадження національних мінімальних рівнів соціального захисту;

-
- (е) активізацію співробітництва і координації підтримки держав-членів у процесі їхньої взаємодії з іншими відповідними міжнародними організаціями та організаціями роботодавців і працівників, а також з іншими відповідними та представницькими організаціями зацікавлених осіб у цілях розроблення національних стратегій у галузі соціального захисту.

---

18. МОП: *Попередній протокол* (Женева, 2012), № 14: Доповідь Комітету з мінімальних норм соціального захисту, стор. 108. Адреса англійської версії: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_182950.pdf.

Література

Доповіді, подані Міжнародній конференції праці, та документи, прийняті Конференцією

Resolution and conclusions concerning social security, International Labour Conference, 89th Session, Geneva, 2001, in *Record of Proceedings* (Geneva, 2001), No. 16: Report of the Committee on Social Security. Available at:

<http://www.ilo.org/public/english/standards/reIm/ilc/ilc89/pdf/pr-16.pdf>

[Резолюція та Висновки щодо соціального забезпечення, Міжнародна конференція праці, 89-а сесія, Женева, 2001 р., у Попередньому протоколі (Женева, 2001р.), № 16: Доповідь Комітету з питань соціального забезпечення]

Social security: A new consensus (Geneva, 2001). Available at:

<http://www.ilo.org/public/english/protection/secsoc/downloads/353sp1.pdf>

[Соціальне забезпечення: новий консенсус (Женева, 2001р.)]

Social security for social justice and a fair globalization: Recurrent discussion on social protection (social security) under the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization, Report VI, International Labour Conference, 100th Session, Geneva, 2011. Available at:

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_152819.pdf

[«Соціальне забезпечення в цілях соціальної справедливості та справедливої глобалізації: періодичне обговорення проблем соціального захисту (соціального забезпечення) згідно з Декларацією МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації», Доповідь VI, Міжнародна конференція праці, 100-а сесія, Женева, 2011 р.]

Resolution and conclusions concerning the recurrent discussion on social protection (social security), International Labour Conference, 100th Session, Geneva, 2011, in *Provisional Record* (Geneva, 2011), No. 24: Report of the Committee for the Recurrent Discussion on Social Protection. Available at:

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_157820.pdf

[Резолюція та Висновки щодо періодично обговорюваних проблем соціального захисту (соціального забезпечення). Міжнародна конференція праці, 100-а сесія, Женева, 2011 р., у Попередньому протоколі (Женева, 2011 р.), № 24: Доповідь комітету з періодично обговорюваних проблем соціального захисту]

Social protection floors for social justice and a fair globalization, Report IV(1), International Labour Conference, 101th Session, Geneva, 2012. Available at: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/wcms_160210.pdf

[Мінімальні рівні соціального захисту і справедлива глобалізація, Доповідь IV(1), Міжнародна конференція праці, 101-а сесія, Женева, 2012 р.]

Social protection floors for social justice and a fair globalization, Report IV(2A), International Labour Conference, 101th Session, Geneva, 2012. Available at: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_174694.pdf

[Мінімальні рівні соціального захисту для соціальної справедливості та справедлива глобалізація, Доповідь IV(2A), Міжнародна конференція праці, 101-а сесія, Женева, 2012 р.]

Social protection floors for social justice and a fair globalization, Report IV(2B), International Labour Conference, 101th Session, Geneva, 2012. Available at: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_174637.pdf

[Мінімальні рівні соціального захисту для соціальної справедливості та справедлива глобалізація, Доповідь IV(2B), Міжнародна конференція праці, 101-а сесія, Женева, 2012 р.]

Recommendation concerning national floors of social protection (Social Protection Floors Recommendation), 2012 (No. 202). Available at:

http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:3065524:NO

[Рекомендація 2012 р. щодо національних мінімальних рівнів соціального захисту (Рекомендація про мінімальні рівні соціального захисту) (№ 202)]

Resolution concerning efforts to make social protection floors a national reality worldwide. International Labour Conference, 101st Session, Geneva, 2012, in Provisional Records No. 14: Report of the Committee on the Social Protection Floor (Geneva, 2012), p. 108. Available at:

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_182950.pdf

[Резолюція про заходи щодо перетворення мінімальних рівнів соціального захисту на реальність у всіх країнах світу, Міжнародна конференція праці, 101-а сесія, Женева, 2012 р., у Попередньому протоколі (Женева, 2012 р.), № 14: Доповідь комітету з мінімальних рівнів соціального захисту]

ДОДАТКИ

Конвенція № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення (1952 р.)

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПРАЦІ

Конвенція № 102

КОНВЕНЦІЯ ПРО МІНІМАЛЬНІ НОРМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Генеральна конференція Міжнародної організації праці,
Що скликана в Женеві Адміністративною радою Міжнародного бюро праці та зібралася 4 червня 1952 року на свою тридцять п'яту сесію,
Ухваливши прийняти ряд пропозицій стосовно мінімальних норм соціального забезпечення, що становить п'ятий пункт порядку денного сесії, і
Вирішивши надати цим пропозиціям форми міжнародної конвенції,
Ухвалює цього двадцять восьмого дня червня місяця тисяча дев'ятсот п'ятдесят другого року нижченаведену Конвенцію, яка називатиметься Конвенцією 1952 року про мінімальні норми соціального забезпечення:

Розділ I. Загальні положення

СТАТТЯ 1

1. У цій Конвенції:

- (a) термін “визначений” означає визначений законодавством країни або такий, що впливає з нього;
- (b) термін “проживання” означає звичайне проживання на території члена Організації, термін “житель” означає особу, яка звичайно проживає на території члена Організації;
- (c) термін “жінка” означає жінку, яка перебуває на утриманні свого чоловіка;
- (d) термін “удова” означає жінку, яка перебуває на утриманні свого чоловіка на момент його смерті;

- (e) термін “дитина” означає, залежно від того, як це визначено, дитину, яка не досягла віку закінчення обов’язкової шкільної освіти, або не досягла віку 15 років;
- (f) термін “стаж” означає, залежно від того, як це визначено, або період, протягом якого сплачувалися внески, або стаж роботи, або тривалість проживання в даній країні, або будь-яке поєднання цих умов.

2. У статтях 10, 34 і 49 термін “допомога” означає допомогу, яка надається безпосередньо або посередньо у формі відшкодування збитків заінтересованій особі.

СТАТТЯ 2

Кожний член Організації, щодо якого ця Конвенція є чинною:

- (a) дотримується:
  - (i) положень розділу I;
  - (ii) положень не менше ніж трьох з таких розділів: II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX і X, беручи принаймні один з розділів IV, V, VI, IX і X;
  - (iii) відповідних положень розділів XI, XII і XIII; та
  - (iv) положень розділу XIV;
- (b) зазначає у своєму документі про ратифікацію ті розділи від II до X, щодо яких він бере зобов’язання, котрі впливають з Конвенції.

СТАТТЯ 3

1. За допомогою заяви, що додається до документа про ратифікацію, будь-який член Організації, чия економіка та медичне обслуговування ще не досягли достатнього рівня розвитку, може, на розсуд компетентного органу влади та на визначений ним термін, скористатися можливістю тимчасових вилучень, передбачених у таких статтях: 9 (d); 12 (2); 15 (d); 18 (2); 21 (c); 27 (d); 33 (b); 34 (3); 41 (d); 48 (c); 55 (d) і 61 (d).

2. Кожний член Організації, який зробив заяву відповідно до параграфа 1 цієї статті, зазначає у своїй щорічній доповіді про застосування цієї Конвенції, яка подається згідно зі статтею 22 Статуту Міжнародної організації праці, з приводу такого вилучення:

- (a) що причини для такого вилучення все ще існують; або
- (b) що, починаючи з певної дати, він відмовляється від свого права робити вищезазначені вилучення.

СТАТТЯ 4

1. Кожний член Організації, який ратифікує цю Конвенцію, може згодом сповістити Генерального директора Міжнародного бюро праці щодо взятих зобов'язань, котрі випливають з одного чи більше розділів від II до X Конвенції, які не були зазначені в його документі про ратифікацію.

2. Зобов'язання, згадані в параграфі 1 цієї статті, вважаються невід'ємною частиною документа про ратифікацію і набувають від дня такого сповіщення рівної з ним чинності.

СТАТТЯ 5

Коли для впровадження в життя будь-якого з розділів від II до X цієї Конвенції, вказаних у його документі про ратифікацію, член Організації зобов'язаний надати забезпечення визначеним категоріям осіб, які становлять не менше ніж певний відсоток від усіх, хто працює за наймом, або певний відсоток жителів, то перш ніж узяти зобов'язання щодо впровадження в життя цього розділу він пересвідчується, що відповідного процента досягнуто.

СТАТТЯ 6

Впроваджуючи в життя положення розділів II, III, IV, V, VIII (щодо медичної допомоги), IX або X цієї Конвенції будь-який член Організації може брати до уваги захист, що надається шляхом страхування, яке, хоча не є згідно з законом обов'язковим щодо осіб, котрі підлягають забезпеченню, проте:

- (a) контролюється державними органами або перебуває, відповідно до визначених норм, під спільним керівництвом роботодавців і працівників;
- (b) охоплює значне коло осіб, зарібок яких не перевищує заробітку кваліфікованого робітника (чоловіка);
- (c) задовольняє, у сукупності з іншими видами забезпечення, якщо такі є, відповідні вимоги Конвенції.

Розділ II. МЕДИЧНА ДОПОМОГА

СТАТТЯ 7

Кожний член Організації, щодо якого цей розділ Конвенції є чинним, коли стан осіб, котрі підлягають забезпеченню, вимагає медичної допомоги профілактичного або лікувального плану, забезпечує надання їм допомоги згідно з нижченаведеними статтями цього розділу.

СТАТТЯ 8

До охоплених випадків входять, зокрема будь-який хворобливий стан, незалежно від його причини, а також вагітність, пологи та їхні наслідки.

СТАТТЯ 9

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (a) або визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом, а також їхні жінки й діти;
- (b) або визначені категорії самодіяльного населення, які становлять не менш ніж 20 відсотків від загального числа жителів, а також їхні жінки й діти;
- (c) або визначені категорії громадян, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загального числа жителів;
- (d) або, у випадках, коли є чинною передбачена у статті 3 заява, визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загального числа тих, хто працює за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менше ніж 20 осіб, а також їхні жінки й діти.

СТАТТЯ 10

1. Допомога охоплює принаймні:

- (a) у випадку хворобливого стану:
  - (i) загальну лікарську допомогу, зокрема візити додому;
  - (ii) допомогу, яку надають фахівці стаціонарним або амбулаторним хворим у лікарнях, та допомогу, яку можуть надавати фахівці поза лікарнями;
  - (iii) забезпечення найпотрібнішими медикаментами, які приписав

лікар або інший дипломований спеціаліст;

(iv) госпіталізацію в разі потреби;

(b) у разі вагітності, пологів та їхніх наслідків:

(i) допомогу до, під час і після пологів, яку надають лікар або дипломована акушерка;

(ii) госпіталізацію в разі потреби.

2. Одержувач допомоги або його годувальник можуть бути залучені до участі у витратах, пов'язаних з медичною допомогою, що надається у зв'язку з хворобливим станом; правила, що регулюють цю участь, визначаються з таким розрахунком, щоб вона не виявилася непосильною.

3. Допомога, що надається згідно з цією статтею, має на меті збереження, відновлення та поліпшення здоров'я осіб, які підлягають забезпеченню, а також їхньої працездатності і здатності самостійно задовольняти власні потреби.

4. Установи або урядові відомства, відповідальні за надання допомог, заохочують засобами, які можуть вважатися доцільними, осіб, які підлягають забезпеченню, користуватися послугами служб охорони здоров'я, що їх надають державні органи влади або визнані ними органи.

Стаття 11

Допомога, зазначена у статті 10, надається в охоплюваних випадках принаймні тим особам, що підлягають забезпеченню, які самі або годувальники яких набули стажу, визнаного потрібним для запобігання зловживанням.

Стаття 12

1. Допомога, зазначена у статті 10, надається протягом усієї тривалості охоплюваного випадку, за винятком випадку хворобливого стану, коли тривалість її надання може обмежуватися 26 тижнями на кожний випадок; однак медична допомога не припиняється, доки виплачується допомога у зв'язку з хворобою, а для визначених захворювань, які законодавство країни визначає як ті, що вимагають тривалої допомоги, передбачається можливість подовження вищезазначеного терміну.

2. У випадках, коли є чинною заява, передбачена статтею 3, тривалість терміну надання допомоги може обмежуватися 13 тижнями на кожний випадок.

Розділ III. ДОПОМОГА У ЗВ'ЯЗКУ З ХВОРОБОЮ

СТАТТЯ 13

Кожний член Організації, щодо якого цей розділ Конвенції є чинним, забезпечує особам, які підлягають забезпеченню, надання допомоги у зв'язку з хворобою відповідно до нижченаведених статей цього розділу.

СТАТТЯ 14

Охоплюваний випадок поширюється на спричинену захворюванням непрацездатність, яка зумовлює визначену законодавством тимчасову втрату заробітку.

СТАТТЯ 15

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (a) або визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загального числа тих, хто працює за наймом;
- (b) або визначені категорії самодіяльного населення, які становлять не менше ніж 20 відсотків від загального числа жителів;
- (c) або всі жителі, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують меж, визначених згідно з положеннями статті 67;
- (d) або у випадках, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загального числа тих, хто працює за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менш як 20 осіб.

СТАТТЯ 16

1. Коли забезпечення поширюється на категорії громадян, що працюють за наймом або категорії самодіяльного населення, допомога надається у вигляді періодичних виплат, обчислюваних згідно з положеннями статті 65 або статті 66.

2. Коли забезпечення поширюється на всіх жителів, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують визначених меж, допомога надається у вигляді періодичних виплат, обчислюваних згідно з положеннями статті 67.

Стаття 17

Допомога, зазначена у статті 16, забезпечується в охоплюваних випадках принаймні тим особам, що підлягають забезпеченню, які набули стажу, визнаного потрібним для запобігання зловживанням.

Стаття 18

1. Допомога, зазначена у статті 16, надається протягом усієї тривалості охоплюваного випадку за тим винятком, що його тривалість може обмежуватися 26 тижнями на кожне захворювання, з можливістю ненадання допомоги за перші три дні тимчасової втрати заробітку.

2. Коли є чинною заява, передбачена статтею 3, тривалість виплати допомоги може обмежуватися:

- (а) або терміном, встановленим з таким розрахунком, щоб загальна кількість днів у будь-якому році, за які виплачується допомога у зв'язку з хворобою, перевищувала принаймні в десять разів середню кількість осіб, охоплених забезпеченням у цьому році;
- (б) або 13 тижнями щодо кожного захворювання з можливістю ненадання допомоги за перші три дні тимчасової втрати заробітку.

Розділ IV. ДОПОМОГА ПО БЕЗРОБІТТЮ

Стаття 19

Кожний член Організації, щодо якого цей розділ Конвенції є чинним, забезпечує особам, які підлягають забезпеченню, допомогу на випадок безробіття відповідно до нижченаведених статей цього розділу.

Стаття 20

Охоплюваний випадок поширюється на визначену законодавством країни тимчасову втрату заробітку, спричинену неможливістю для особи, яка підлягає забезпеченню, здатна і готова працювати, дістати підхоже заняття.

Стаття 21

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (а) або визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загального числа тих, хто працює за наймом;

- (b) або всі жителі, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують меж, встановлюваних згідно з положеннями статті 67;
- (c) або у випадках, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менш як 20 осіб.

СТАТТЯ 22

1. Коли забезпеченням охоплено категорії громадян, що працюють за наймом, допомога надається у вигляді періодичних виплат, які обчислюються згідно з положеннями статті 65 або статті 66.

2. Коли забезпеченням охоплено всіх жителів, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують визначених меж, допомога надається у вигляді періодичних виплат, обчислюваних згідно з положеннями статті 67.

СТАТТЯ 23

Допомога, зазначена у статті 22, забезпечується в охоплюваних випадках принаймні тим особам, які підлягають забезпеченню і набули стажу, визнаного потрібним для запобігання зловживанням.

СТАТТЯ 24

1. Допомога, зазначена у статті 22, надається протягом усієї тривалості охоплюваного випадку із застереженням, що тривалість надання допомоги може обмежуватися такими термінами:

- (a) коли забезпеченням охоплено категорії громадян, що працюють за наймом — 13 тижнями за 12-місячний період;
- (b) коли забезпеченням охоплені всі жителі, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують визначених меж, — 26 тижнями за — 12-місячний період.

2. Коли в законодавстві країни передбачається, що тривалість виплати допомоги залежить від тривалості періоду, протягом якого сплачувалися внески, або від допомоги, вже отриманої протягом визначеного періоду, або від обох факторів, положення пункту а) параграфу 1 вважаються виконаними, якщо середня тривалість виплати допомог не менша ніж 13 тижнів за 12-місячний період.

3. Допомога може не надаватися протягом періоду чекання, трива-

лість якого становить перші 7 днів кожного випадку тимчасової втрати заробітку, причому дні без роботи до і після тимчасової роботи, тривалість якої не перевищує визначеного періоду, розглядаються як один і той самий випадок тимчасової втрати заробітку.

4. Щодо сезонних працівників, тривалість виплати допомоги та періоду чекання може визначатися згідно з умовами їхньої праці.

Розділ V. ДОПОМОГА ПО СТАРОСТІ

СТАТТЯ 25

Кожний член Організації, щодо якого цей розділ Конвенції є чинним, забезпечує особам, які підлягають забезпеченню, допомогу по старості відповідно до наступних статей цього розділу.

СТАТТЯ 26

1. Охоплюваним випадком є перевищення визначеного віку.

2. Визначений вік не перевищує 65 років. Однак компетентний орган влади може встановити вищу вікову межу з урахуванням працездатності осіб похилого віку у відповідній країні.

3. Законодавство країни може передбачити тимчасове припинення видачі допомоги особам, які мають на неї право, але займаються будь-якою визначеною діяльністю, яка дає дохід; може також передбачатися скорочення допомоги у системі, побудованій на страхових внесках, коли заробіток особи, яка її отримує, перевищує визначену суму, або при системі, побудованій на внесках, коли заробіток особи, яка її отримує, її інші доходи чи сукупність таких доходів перевищує визначену суму.

СТАТТЯ 27

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (a) або визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом;
- (b) або визначені категорії самодіяльного населення, які становлять не менше ніж 20 відсотків від загального числа жителів;
- (c) або всі жителі, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують меж, визначених згідно з положеннями статті 67;
- (d) або у випадках, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, ви-

значені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менше ніж 20 осіб.

Стаття 28

Допомога надається у вигляді періодичних виплат, обчислюваних:

- (а) згідно з положеннями статті 65 або статті 66, коли забезпеченням охоплено категорії громадян, що працюють за наймом чи категорії самодіяльного населення;
- (б) згідно з положеннями статті 67, коли забезпеченням охоплені всі жителі, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують визначених меж.

Стаття 29

1. Допомога, зазначена у статті 28, забезпечується в охоплюваних випадках принаймні:

- (а) особам, які підлягають забезпеченню і які до охоплюваного випадку набули відповідно до визначених правил стаж, який може бути 30-річним стажем сплати внесків або роботи за наймом, або 20-річним стажем проживання в країні;
- (б) коли в принципі забезпеченням охоплене все самодіяльне населення — особам, які підлягають забезпеченню та набули встановленого стажу сплати внесків і за яких у період працездатного віку було внесено визначене середньорічне число внесків;

2. Коли виплата згаданої в параграфі 1 допомоги обумовлюється мінімальним стажем сплати внесків або роботи за наймом, скорочена допомога забезпечується принаймні:

- (а) особам, які підлягають забезпеченню і які до охоплюваного випадку набули, відповідно до визначених правил, 15-річного стажу сплати внесків або роботи за наймом;
- (б) коли в принципі забезпеченням охоплене все самодіяльне населення — особам, які набули встановленого стажу сплати внесків і за яких у період працездатного віку була внесена половина середньорічного числа внесків, визначеного відповідно до пункту б) параграфа 1 цієї статті.

3. Положення параграфа 1 цієї статті вважаються виконаними, якщо допомога, обчислювана відповідно до положень розділу XI, але на 10

відсотків менша від розміру, зазначеного в додатку до розділу XI для типового одержувача допомог, видається принаймні тим особам, що підлягають забезпеченню, які відповідно до визначених правил набули 10-річного стажу сплати внесків або роботи за наймом або проживання у певній країні не менше ніж 5 років.

4. Відсотки, зазначені в додатку до розділу XI, можуть бути пропорційно скорочені в тому разі, коли стаж сплати внесків або роботи за наймом, потрібний для отримання допомоги, яка відповідає скороченому відсотку допомоги, перевищує 10 років, але менший ніж 30 років; якщо такий стаж перевищує 15 років, виплачується скорочена допомога відповідно до параграфа 2 цієї статті.

5. У разі, коли виплата допомоги, згаданої в параграфах 1, 3 або 4 цієї статті, залежить від мінімального стажу сплати внесків або роботи за наймом, скорочена допомога виплачується у визначених умовах особі, що підлягає забезпеченню, яка лише через свій похилий вік при настанні чинності відповідних положень щодо застосування цього розділу Конвенції не відповідала умовам, визначеним відповідно до параграфа 2 цієї статті, за винятком випадків, коли після досягнення віку понад звичайну межу такої особі забезпечено допомогу відповідно до параграфів 1, 3 або 4 цієї статті.

СТАТТЯ 30

Допомога, зазначена у статтях 28 і 29, надається на всю тривалість охоплюваного випадку.

Розділ VI. ДОПОМОГА В РАЗІ ТРУДОВОГО КАЛІЦТВА АБО ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ

СТАТТЯ 31

Кожний член Організації, щодо якого цей розділ Конвенції є чинним, забезпечує особам, які підлягають забезпеченню, надання допомоги в разі трудового каліцтва або професійного захворювання відповідно до наступних статей цього розділу.

СТАТТЯ 32

До охоплюваних випадків належать такі, якщо вони спричинені нещасним випадком на виробництві або визначеним професійним захворюванням:

- (a) хворобливий стан;
- (b) непрацездатність, зумовлена таким станом, яка спричиняє визначену законодавством країни тимчасову втрату заробітку;
- (c) повну втрату спроможності заробляти на життя або її часткову втрату понад визначену норму, коли передбачається, що така повна або часткова втрата буде постійною, або відповідний ступінь втрати фізичної повноцінності; та
- (d) втрату засобів до існування вдовою або дітьми внаслідок смерті годувальника; для вдови право на допомогу може обумовлюватися презумпцією, згідно із законодавством країни, її нездатності утримувати себе.

Стаття 33

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (a) або визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків усіх хто працює за наймом, і, стосовно допомоги в разі смерті годувальника, також їхні жінки й діти;
- (b) або у випадках, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менше ніж 20 осіб, і, стосовно допомоги в разі смерті годувальника, також їхні жінки й діти.

Стаття 34

1. Стосовно хворобливого стану, допомоги надаються у вигляді медичної допомоги, як вона визначена в пунктах 2 і 3 цієї статті.

2. Медична допомога охоплює:

- (a) загальну лікарську допомогу і допомогу, яку надають фахівці стаціонарним та амбулаторним хворим, зокрема візити вдома;
- (b) допомогу зубного лікаря;
- (c) допомогу медсестер удома або в лікарнях або в інших лікувальних закладах;
- (d) утримання в лікарнях, у будинках для тих, хто одужує, санаторіях або інших лікувальних закладах;
- (e) зуболікарські, фармацевтичні та інші медичні й хірургічні засоби,

серед них протезні пристосування та їхній ремонт, і окуляри;

- (f) допомога фахівців іншої професії, яку в законному порядку визнано суміжною з медичною; їхня допомога здійснюється під наглядом лікарів або дантистів.

3. У випадках, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, медична допомога охоплює принаймні:

- (a) загальну лікарську допомогу, зокрема візити вдома;
- (b) допомогу, яку надають фахівці стаціонарним чи амбулаторним хворим у лікарнях, і допомогу, яка може надаватися поза лікарнями;
- (c) забезпечення найпотрібнішими медикаментами, приписаними лікарем або іншим дипломованим спеціалістом;
- (d) госпіталізацію в разі потреби.

4. Медична допомога, передбачена у попередніх пунктах, має на меті збереження, відновлення та поліпшення здоров'я особи, яка підлягає забезпеченню, а також її працездатності і здатності самостійно задовольняти власні потреби.

Стаття 35

1. Установи або урядові відомства, які видають наданням медичної допомоги, співпрацюють, де це можливо, із загальними органами, які видають перекваліфікацією з метою підготовки осіб із зниженою працездатністю до підхожої для них роботи.

2. Законодавство країни може дозволити таким установам або відомствам здійснювати перекваліфікацію осіб із зниженою працездатністю.

Стаття 36

1. У разі непрацездатності, повної втрати здатності заробляти на життя, яка може стати постійною, або відповідного ступеня втрати фізичної повноцінності та в разі смерті годувальника допомога надається у вигляді періодичних виплат, обчислюваних згідно з положеннями статті 65 або статті 66.

2. У разі часткової втрати здатності заробляти на життя, яка може стати постійною, або відповідного ступеня втрати фізичної повноцінності належна допомога надається у вигляді періодичних виплат, котрі являють собою відповідну частину тієї допомоги, яка має виплачуватися в разі повної втрати здатності заробляти або відповідної втрати фізичної повноцінності.

3. Періодична виплата може бути замінена виплатою одноразової допомоги:

- (а) якщо ступінь втрати працездатності невеликий;
- (б) якщо, на думку компетентного органу влади, одноразова допомога буде використана за призначенням.

Стаття 37

Допомога, зазначена у статтях 34 і 36, забезпечується в охоплюваних випадках принаймні тим особам, які підлягають забезпеченню і які працюють за наймом на території члена Організації в момент нещасного випадку, якщо отримане каліцтво є наслідком нещасного випадку, або під час виникнення хвороби, якщо отримане каліцтво є наслідком хвороби; допомоги у вигляді періодичних виплат у разі смерті годувальника видаються його вдові й дітям.

Стаття 38

Допомога, зазначена у статтях 34 і 36, надається протягом усієї тривалості охоплюваного випадку. Проте у разі тимчасової непрацездатності допомога може не виплачуватись за перші три дні в кожному випадку тимчасової втрати заробітку.

Розділ VII. СІМЕЙНІ ДОПОМОГИ

Стаття 39

Кожний член Організації, щодо якого цей розділ конвенції є чинним, забезпечує особам, які підлягають забезпеченню, надання родинної допомоги згідно з наступними статтями цього розділу.

Стаття 40

Охоплюваним випадком є відповідальність осіб за утримання дітей, як це визначено.

Стаття 41

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (а) або визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом;
- (б) або визначені категорії самодіяльного населення, які становлять не менше ніж 20 відсотків від загальної кількості жителів;

- (c) або всі жителі, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують визначених меж;
- (d) або у випадках, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менше ніж 20 осіб.

Стаття 42

Допомога надається у вигляді:

- (a) або періодичних виплат особам, які підлягають забезпеченню і мають визначений стаж;
- (b) або надання дітям (чи для них) їжі, одягу, домівки, умов для відпочинку або догляду вдома;
- (c) або сукупності всіх видів допомоги, зазначених у пунктах (a) і (b).

Стаття 43

Допомога, зазначена в статті 42, надається принаймні тим особам, які підлягають забезпеченню, у межах визначеного терміну досягають стажу, який може бути тримісячним періодом виплати внесків або роботи за наймом або проживанням протягом року в країні, залежно від того, як це визначено.

Стаття 44

Загальна сума допомог, наданих особам, які підлягають забезпеченню згідно із статтею 42, повинна становити:

- (a) або 3 відсотки заробітної плати звичайного дорослого некваліфікованого робітника чоловічої статі, визначеної згідно з принципами статті 66, помножені на загальну кількість дітей осіб, які підлягають забезпеченню;
- (b) або 1,5 відсотка від указаної заробітної плати, помножені на загальну кількість дітей усіх жителів.

Стаття 45

Коли допомога складається з періодичних виплат, вона надається протягом всього охоплюваного випадку.

Розділ VIII. ДОПОМОГА У ЗВ'ЯЗКУ З ВАГІТНІСТЮ ТА ПОЛОГАМИ

СТАТТЯ 46

Кожний член Організації, щодо якого є чинним цей розділ Конвенції, забезпечує особам, які підлягають забезпеченню, допомогу у зв'язку з вагітністю і пологами згідно з наступними статтями цього розділу.

СТАТТЯ 47

До охоплених випадків належать вагітність і пологи та їхні наслідки, а також пов'язана з цим тимчасова втрата заробітку, як вона визначена відповідним законодавством кожного члена Організації.

СТАТТЯ 48

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (а) або всі жінки, що належать до визначених категорій громадян, що працюють за наймом — категорій, що становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом, а для отримання медичної допомоги у зв'язку з вагітністю і пологами — також дружини чоловіків, що належать до цих категорій;
- (б) або всі жінки, які належать до визначених категорій самодіяльного населення — категорій, що становлять не менше ніж 20 відсотків від загальної кількості жителів, а для отримання медичної допомоги у зв'язку з вагітністю і пологами — також дружини осіб, що входять до цих категорій;
- (с) або у випадках, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, — всі жінки, що належать до визначених категорій громадян, що працюють за наймом — категорій, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менше ніж 20 осіб, а для отримання медичної допомоги у зв'язку із вагітністю і пологами — також дружини осіб, що належать до цих категорій.

СТАТТЯ 49

1. При вагітності, пологах і їх наслідках допомога надається у вигляді медичної допомоги, як вона визначена у параграфах 2 і 3 цієї статті.

2. До медичної допомоги входять як мінімум:

- (а) лікарська допомога або допомога дипломованих акушерок, що надається до, під час і після пологів;

(b) госпіталізація у разі потреби.

3. Медична допомога, згадана у параграфі 2 цієї статті, має за мету збереження, відновлення і поліпшення здоров'я жінок, які підлягають забезпеченню, а також їхньої працездатності і здатності самостійно задовольняти особисті потреби.

4. Установи чи урядові відомства, що відають наданням медичної допомоги у зв'язку з вагітністю і пологами, заохочують засобами, які можуть вважатися доцільними, жінок, що підлягають забезпеченню, користуватися послугами служб охорони здоров'я, котрі надаються державними органами влади або визнаними ними органи.

Стаття 50

У разі тимчасової втрати заробітку через вагітність, пологи і їхні наслідки допомога надається у вигляді періодичних виплат, обчислюваних згідно з положеннями статті 65 або статті 66. Розмір періодичної виплати може змінюватися протягом всієї тривалості охоплюваного випадку за умови, що загальна середня ставка відповідає цим вимогам.

Стаття 51

Допомога, зазначена у статтях 49 і 50, надається в охоплюваному випадку принаймні жінці, що належить до категорій осіб, які підлягають забезпеченню, що мають стаж, визнаний потрібним для запобігання зловживанням; допомога, згадана у статті 49, забезпечується також подружжю особи, що належить до категорії осіб, які підлягають забезпеченню, якщо остання набула такого стажу.

Стаття 52

Допомога, зазначена у статтях 49 і 50, надається протягом всієї тривалості охоплюваного випадку із тим винятком, що періодичні виплати можуть бути обмежені 12 тижнями, за винятком випадків, коли законодавство країни вимагає або дозволяє триваліший період відсутності на роботі; у цьому разі вони не можуть бути обмежені періодом меншим, ніж цей триваліший період.

Розділ ІХ. Допомоги по інвалідності

Стаття 53

Кожний член Організації, щодо якого цей розділ Конвенції є чинним, забезпечує, особам, які підлягають забезпеченню, надання допомоги по інвалідності згідно із наступними статтями цього розділу.

Стаття 54

До охоплюваного випадку належить нездатність, у визначеному ступені, займатися будь-якою діяльністю, що дає прибуток, коли ця нездатність є постійною або не усувається до моменту припинення виплати допомоги у разі хвороби.

Стаття 55

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (a) або визначені категорії громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від загальної кількості тих, хто працює за наймом;
- (b) або визначені категорії самодіяльного населення, які становлять не менше ніж 20 відсотків від загальної кількості жителів;
- (c) або всі жителі, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують меж, визначених згідно з положеннями статті 67;
- (d) або у випадках, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, визначені категорії громадян, що працюють за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менше ніж 20 осіб.

Стаття 56

Допомога надається у вигляді періодичних виплат, облічуваних таким чином:

- (a) коли забезпеченням охоплено категорії громадян, що працюють за наймом, або категорії самодіяльного населення — згідно з положеннями статті 65 або статті 66;
- (b) коли забезпеченням охоплено всіх жителів, кошти яких за час охоплюваного випадку не перевищують визначених меж, згідно з положеннями статті 67.

Стаття 57

1. Допомога, зазначена у статті 56, забезпечується принаймні:

- (а) особам, що підлягають забезпеченню, котрі до охоплюваного випадку набули згідно з визначеними правилами стажу, який може бути 15-річним стажем виплати внесків чи роботи за наймом або 10-річним стажем проживання в країні; або
- (б) коли у принципі забезпеченням охоплено все самодіяльне населення — особам, що підлягають забезпеченню, які набули трирічного стажу виплати внесків і за яких у період працездатного віку було внесено визначену середньорічну кількість внесків

2. Коли виплата згаданої в параграфі 1 допомоги обумовлюється мінімальним стажем виплати внесків або роботи за наймом, скорочена допомога забезпечується принаймні:

- (а) особам, що підлягають забезпеченню, які до охопленого випадку набули згідно із визначеними правилами 5-річний стаж виплати внесків або роботи за наймом; або
- (б) коли в принципі забезпеченням охоплено все самодіяльне населення — особам, що підлягають забезпеченню, які набули трирічного стажу сплати внесків і за яких у період працездатного віку було внесено половину середньорічної кількості внесків, визначеної згідно з підпунктом б) параграфа 1 цієї статті.

3. Положення параграфа 1 цієї статті вважаються виконаними, якщо допомога, обчислювана згідно з положеннями розділу XI, але на 10 відсотків менша від розміру, вказаного в додатку до розділу XI для типового одержувача, видається принаймні тим особам, які підлягають забезпеченню і які набули згідно із визначеними правилами 5-річний стаж сплати внесків, роботи за наймом або проживання в країні.

4. Відсотки, вказані у додатку до розділу XI, можуть бути пропорційно скорочені у тому разі, коли стаж сплати внесків або роботи за наймом, потрібний для отримання відповідної до скороченого відсотка допомоги, перевищує 5 років, але менший ніж 15 років; скорочена допомога виплачується згідно з параграфом 2 цієї статті.

Стаття 58

Допомога, зазначена у статтях 56 і 57, надається протягом всієї тривалості охоплюваного випадку або доти, доки ця особа не набула права на отримання пенсії по старості.

Розділ X. Допомоги у зв'язку з втратою годувальника

Стаття 59

Кожний член Організації, відносно якого цей розділ Конвенції є чинним, забезпечує особам, які підлягають забезпеченню, надання допомоги у зв'язку зі смертю годувальника згідно з наступними статтями цього розділу.

Стаття 60

1. До охоплюваного випадку належить втрата засобів до існування вдовою або дитиною внаслідок смерті годувальника; для вдови право на допомогу може обумовлюватися презумпцією, згідно з законодавством члена Організації, її нездатності утримувати себе.

2. Законодавство члена Організації може передбачати припинення видачі допомоги особам, які мають на неї право, але займаються будь-якою встановленою діяльністю, що дає прибуток; може також передбачатися скорочення допомоги за системою, що базується на страхових внесках, — коли заробіток особи, яка отримує допомогу, перевищує визначену суму, а за системою, яка не базується на внесках, — коли заробіток особи, яка отримує допомогу, її інші кошти або сукупність таких перевищує визначену суму.

Стаття 61

Забезпеченню підлягають такі особи:

- (a) або жінки і діти годувальників, котрі належать до визначених категорій громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від усіх, хто працює за наймом;
- (b) або жінки і діти годувальників, що належать до визначених категорій самодіяльного населення, які становлять не менше ніж 20 відсотків від усіх жителів країни;
- (c) або усі проживаючі вдови і діти, які втратили годувальника і кошти яких під час охоплюваного випадку не перевищують меж, визначених згідно з вимогами статті 67;
- (d) або у разі, коли є чинною передбачена статтею 3 заява, жінки і діти году-вальників, що належать до визначених категорій громадян, що працюють за наймом, які становлять не менше ніж 50 відсотків від усіх, хто працює за наймом на промислових підприємствах, де зайнято не менше ніж 20 осіб.

Стаття 62

Допомога надається у вигляді періодичних виплат, обчислюваних таким чином:

- (a) у випадку, коли забезпеченню підлягають категорії громадян, які працюють за наймом або категорії самодіяльного населення, — згідно з положеннями статті 65 або статті 66;
- (b) у випадку, коли забезпеченню підлягають всі жителі країни, кошти яких на час охоплюваного випадку не перевищують установлених меж, — згідно з положеннями статті 67.

Стаття 63

1. Допомога, визначена у статті 62, в охоплюваному випадку забезпечується принаймні:

- (a) особам, які підлягають забезпеченню, чий годувальник мав згідно із визначеними правилами стаж, який може бути 15-річним стажем виплати внесків чи роботи за наймом або 10-річним стажем проживання у певній країні; або
- (b) коли в принципі забезпеченню підлягають жінки і діти всіх осіб, які належать до самодіяльного населення, — особам, чий годувальник набув установлений законом трирічний стаж виплати внесків і за годувальника яких під час його працездатного віку було внесено установлену середньорічну кількість внесків.

2. Коли виплата згаданої у параграфі 1 допомоги обумовлюється мінімальним стажем виплати внесків або роботи за наймом, скорочена допомога забезпечується принаймні:

- (a) особам, які підлягають забезпеченню, чий годувальник набув згідно із визначеними нормами п'ятирічний стаж виплати внесків або роботи за наймом;
- (b) коли забезпеченню підлягають в принципі жінки і діти всіх осіб, що належать до самодіяльного населення, — особам, чий годувальник набув трирічного стажу сплати внесків і за годувальника яких під час його працездатного віку було внесено половину встановленої середньорічної кількості внесків згідно з пунктом b) параграфа 1 цієї статті.

3. Вимоги параграфа 1 цієї статті вважаються виконаними, якщо допомога, обчислювана згідно з вимогами розділу XI, але на 10 відсотків менша, ніж зазначено в додатку до цього розділу відносно типового отримувача, забезпечується принаймні особі, що підлягає забезпеченню,

годувальник якої набув згідно із визначеними нормами п'ятирічний стаж виплати внесків, роботи за наймом або постійного проживання в країні.

4. Пропорційне скорочення відсотка, зазначеного в додатку до розділу XI, може бути здійснене у тому разі, якщо стаж сплати внесків або роботи за наймом, що дає право на допомогу, відповідну скороченому відсотку, перевищує 5 років, але менший ніж 15 років; скорочена допомога виплачується згідно з параграфом 2 цієї статті.

5. Набуття права на допомогу у зв'язку зі смертю годувальника вдовою, визнаною нездатною утримувати себе, може бути обумовлено вимогою мінімальної тривалості перебування в шлюбі.

СТАТТЯ 64

Допомога у зв'язку зі смертю годувальника, визначена у статтях 62 і 63, надається протягом всієї тривалості охоплюваного випадку.

Розділ XI. НОРМИ ПЕРІОДИЧНИХ ВИПЛАТ ДОПОМОГ

СТАТТЯ 65

1. При періодичних виплатах, до яких стосується ця стаття, ставка допомоги, що виплачується в охоплюваному випадку, збільшена на суму будь-якої родинної допомоги, виплачуваної під час охоплюваного випадку, становить відносно даного випадку для типового отримувача, що визначається в додатку до цього розділу, принаймні вказаний у цьому додатку відсоток від загальної суми колишніх прибутків одержувача допомоги або його годувальника та від суми будь-яких родинних допомог, які виплачуються особам, які підлягають забезпеченню, має однакову з типовим отримувачем кількість утриманців.

2. Попередні заробітки отримувача допомоги або його годувальника обчислюються згідно з визначеними правилами, і там, де забезпечувані особи або їхні годувальники поділяються на категорії за розмірами заробітної плати, розмір їхньої попередньої заробітної плати може обчислюватися виходячи з основної заробітної плати тієї категорії, до якої вони належали.

3. Можуть визначатися максимальні межі для ставки допомоги або для розміру заробітку, що беруться до уваги для обчислювання допомоги, за умови, що ці максимальні межі визначаються таким чином, що у тому разі, коли попередній заробіток отримувача допомоги або його годувальника дорівнює заробітній платі кваліфікованого робітника (чо-

ловіка) або нижчий за неї, дотримуються положення пункту 1 цієї статті.

4. Попередня заробітна плата отримувача допомоги або його годувальника, заробітна плата кваліфікованого робітника (чоловіка), розмір допомоги і будь-які родинні допомоги обчислюються на основі одного й того самого періоду часу.

5. Для інших отримувачів розмір допомог обчислюється у розумному співвідношенні з розміром допомоги типового отримувача.

6. Для мети цієї статті кваліфікованим робітником (чоловіком) є:

- (a) слюсар або токар на машинобудівному підприємстві, за винятком елект-ротехнічного машинобудування; або
- (b) особа, що вважається типовою для кваліфікованої праці, вибрана згідно з положеннями наступного пункту; або
- (c) особа, заробітна плата якої рівна або вища від заробітної плати 75 від-сотків всіх осіб, що підлягають забезпеченню; така заробітна плата визначається, як це може бути встановлено, за рік або більш короткий період; або
- (d) особа, заробітна плата якої дорівнює 125 відсоткам від середньої заробітної плати всіх осіб, що підлягають забезпеченню.

7. Типовим кваліфікованим робітником для мети підпункту b) попереднього параграфа вважається особа, зайнята в основній групі економічної діяльності з найбільшою кількістю працівників (чоловіків) з числа самодіяльного населення, які підлягають забезпеченню в охоплюваному випадку або, залежно від випадку, годувальників осіб, що підлягають забезпеченню, у розділі, що охоплює найбільшу кількість таких осіб або їхніхгодувальників; з цією метою використовується Міжнародна стандартна промислова класифікація усіх галузей господарської діяльності, ухвалена Економічною і соціальною радою ООН на її 7-й сесії 27 серпня 1948 року і наведена в додатку до цієї Конвенції, або ця сама класифікація з будь-якими змінами, які можуть бути в неї внесені.

8. У разі, коли ставка допомоги змінюється залежно від району, кваліфікований робітник (чоловік) може бути визначений для кожного району згідно з параграфами 6 і 7 цієї статті.

9. Заробітна плата кваліфікованого робітника (чоловіка) визначається на основі ставок заробітної плати за нормальний робочий день, визначений або колективними договорами, або законодавством країни на його підставі, залежно від випадку, або звичаєм, і включаючи надбавку на дорожнечу, якщо така передбачається; у випадку, коли такі ставки розрізняються по районах, але при цьому не застосовується пункт 8 цієї статті, береться середня ставка.

10. Ставки поточних періодичних виплат по старості, за трудове каліцтво (за винятком непрацевдатності), по інвалідності і у зв'язку зі смертю годувальника переглядаються у разі істотних змін у загальному рівні заробітної плати, якщо такі зміни відбуваються внаслідок істотних змін у вартості життя.

Стаття 66

1. При періодичних виплатах, до яких стосується ця стаття, ставка допомоги в охоплюваному випадку, збільшена на суму будь-якої родинної допомоги, виплачується під час охоплюваного випадку, становить відносно даного випадку для типового отримувача, визначеного в додатку цього розділу, принаймні зазначений у цьому додатку відсоток від загальної суми заробітної плати звичайного дорослого робітника (чоловіка) і від суми будь-яких родинних допомог, котрі виплачуються особі, що підлягає забезпеченню, яка має однакову з типовим отримувачем кількість утриманців.

2. Заробітна плата звичайного робітника (чоловіка), допомога і будь-які родинні допомоги обчислюються на основі одного і того самого періоду часу.

3. Для мети отримувачів допомога обчислюється у розумному співвідношенні з розміром допомоги типового отримувача.

4. Для цілей цієї статті звичайним дорослим робітником (чоловіком) є:

- (а) особа, яка вважається типовою для некваліфікованої праці на машинобудівному підприємстві, за винятком електротехнічного машинобудування; або
- (б) особа, що вважається типовою для некваліфікованої праці, вибрана згідно з положеннями наступного пункту.

5. Типовим працівником некваліфікованої праці відповідно до мети пункту (б) попереднього параграфу вважається особа, зайнята в основній групі економічної діяльності з найбільшою кількістю працівників (чоловіків) із числа самодіяльного населення, які підлягають забезпеченню в охоплюваному випадку або, залежно від випадку, годувальників осіб, що підлягають забезпеченню, у розділі, що охоплює найбільшу кількість таких осіб або їхніх годувальників; з цією метою застосовується або Міжнародна стандартна промислова класифікація всіх галузей господарської діяльності, ухвалена Економічною і соціальною радою ООН на її 7-й сесії 27 серпня 1948 року і наведена у додатку до цієї Конвенції, або ця сама класифікація з будь-якими змінами, які можуть бути в неї внесені.

6. У разі, коли розмір допомоги змінюється залежно від району, зви-

чайний дорослий робітник (чоловік) може визначатися для кожного району згідно з параграфами 4 і 5 цієї статті.

7. Заробітна плата звичайного дорослого робітника (чоловіка) визначається на основі ставок заробітної плати за нормальний робочий день, визначених або колективними договорами, або у відповідному випадку законодавством країни чи на його підставі, залежно від випадку, або звичаєм, і включаючи надбавку на дорожнечу, якщо така передбачається; у випадку, коли такі ставки розрізняються по районах, але пункт 6 цієї статті не застосовується, беруть середню ставку.

8. Розміри поточних періодичних виплат по старості, у зв'язку з трудовим каліцтвом (за винятком непрацездатності), по інвалідності та у зв'язку зі смертю годувальника переглядаються у разі істотних змін у загальному рівні заробітної плати, якщо такі зміни є наслідком істотних змін у вартості життя.

Стаття 67

При періодичних виплатах, до яких застосовується ця стаття:

- (a) розмір допомоги визначається згідно із встановленою шкалою або згідно зі шкалою, що визначається компетентним органом влади відповідно до встановлених правил;
- (b) розмір допомоги може бути скорочений тільки у тій мірі, в якій інші кошти родини отримувача перевищують визначені значні суми або значні суми, що визначаються компетентним державним органом згідно із встановленими правилами;
- (c) загальна сума допомоги та будь-яких інших коштів, за відрахуванням сум, відповідних значним суммам, згаданим в пункті (b), повинна бути достатньою для підтримування здоров'я та належного матеріального становища родини отримувача і не може бути меншою, ніж відповідна допомога, обчислена згідно з вимогами статті 66;
- (d) положення пункту (c) вважаються виконаними, якщо загальна сума до-помог, виплачуваних з огляду на положення відповідного розділу, перевищує принаймні на 30 відсотків загальну суму допомог, які були б надані внаслідок застосування положень статті 66 та положень:
  - (i) пункту (b) статті 15 для розділу III;
  - (ii) пункту (b) статті 27 для розділу V;
  - (iii) пункту (b) статті 55 для розділу IX;
  - (iv) пункту (b) статті 61 для розділу X.

Додаток до розділу XI - ПЕРІОДИЧНІ ВИПЛАТИ ТИПОВОМУ ОДЕРЖУВАЧУ

Розділ	Охоплюваний випадок	Типовий одержувач	Відсоток
III	Хвороби	Чоловік з дружиною та двома дітьми	45
IV	Безробіття	Чоловік з дружиною та двома дітьми	45
V	Старість	Чоловік з дружиною у пенсійному віці	40
VI	Трудове каліцтво:		
	Непрацездатність	Чоловік з дружиною та двома дітьми	50
	Інвалідність	Чоловік з дружиною та двома дітьми	50
	Втрата годувальника	Удова з двома дітьми	40
VIII	Вагітність і пологи	Жінка	45
IX	Інвалідність	Чоловік з дружиною та двома дітьми	40
X	Втрата годувальника	Удова з двома дітьми	40

Розділ XII. РІВНОПРАВНІСТЬ ОСІБ, ЯКІ НЕ Є ГРОМАДЯНАМИ КРАЇНИ ПРОЖИВАННЯ

СТАТТЯ 68

1. Особи, які не є громадянами країни проживання, мають такі самі права, як і громадяни, які проживають у цій країні. При цьому для осіб, які не є громадянами країни проживання, та громадян, народжених поза територією члена Організації, можуть бути визначені спеціальні правила відносно допомог або частин допомог, які виплачуються повністю або головним чином з громадських фондів, і відносно перехідного режиму.

2. При системі соціального забезпечення, заснованій на внесках, яка охоплює тих, хто працює за наймом, особи, які є громадянами іншого члена Організації, який взяв на себе зобов'язання відповідного розділу цієї Конвенції, мають на підставі того розділу такі самі права, як і громадяни цього члена Організації. При цьому застосування цього пункту може бути обумовлене наявністю двосторонньої або багатосторонньої домовленості, яка передбачає взаємність.

Розділ XIII. Загальні положення

Стаття 69

Виплату допомоги, на яку особа, що підлягає забезпеченню, має право згідно з будь-яким з розділів від II до X цієї Конвенції, може бути припинено в тій мірі, як це може бути передбачено:

- (a) на весь час відсутності відповідної особи на території члена Організації;
- (b) на весь час, протягом якого відповідна особа перебуває на громадському утриманні або на утриманні будь-якого закладу чи служби соціального забезпечення, за умови, що будь-яка частина допомоги, яка перевищує вартість такого утримання, надається утриманцям одержувача допомоги;
- (c) на весь час, протягом якого відповідна особа отримує іншу грошову допомогу по соціальному забезпеченню, крім родинної допомоги, та на період, протягом якого їй виплачується компенсація третьою стороною, за умови, що частина допомоги, виплату якої припинено, не перевищує розміру іншої допомоги або компенсації, що виплачується третьою стороною;
- (d) якщо відповідна особа поставила вимогу на підставі обману;
- (e) якщо охоплюваний випадок настав внаслідок кримінального злочину, здійсненого відповідною особою;
- (f) якщо охоплюваний випадок настав внаслідок наміру цієї особи;
- (g) у відповідних випадках, коли ця особа нехтує послуги медичного обслуговування або органів по перекваліфікації, надані у її розпорядження, або не виконує правил, установлених для засвідчення виникнення чи подовження страхового випадку, або ж правил поведінки отримувача допомоги чи пенсії;
- (h) у разі допомоги по безробіттю, коли дана особа не використала можливості отримання роботи, наданої в її розпорядження;
- (i) у разі допомоги по безробіттю, коли дана особа позбавилась роботи без-посередньо внаслідок припинення роботи через трудовий конфлікт або припинила роботу за власним бажанням, без виправданої причини; і
- (j) щодо допомоги у зв'язку зі смертю годувальника на весь час, поки вдова живе з іншим чоловіком як його дружина.

СТАТТЯ 70

1. Кожна особа, яка пред'явила право на допомогу, має право апелювати у разі відмови у виплаті допомоги, чи у випадку скарги відносно якості або розміру допомоги.

2. Коли для застосування цієї Конвенції управління медичною допомогою доручається урядовому відомству, відповідальному перед законодавчим органом, право апеляції, передбачене в параграфі 1 цієї статті, може бути замінене правом подати на розгляд належним органам влади скарги щодо відмови в медичній допомозі або щодо якості отриманого медичного обслуговування.

3. У тих випадках, коли вимоги про призначення допомоги розглядаються спеціальним судовим органом з питань соціального забезпечення, в якому репрезентовано осіб, що підлягають допомозі, не обов'язково визнавати право апеляції.

СТАТТЯ 71

1. Витрати на допомоги, передбачені на підставі цієї Конвенції, і адміністративні витрати, пов'язані з видачею таких допомог, покриваються страховими внесками або оподаткуванням або тим та другим способом у колективному порядку так, щоб це не було обтяжливим для осіб з незначними коштами і щоб було взято до уваги економічне становище члена Організації та економічне становище відповідних категорій осіб, які підлягають забезпеченню.

2. Загальна сума страхових внесків, які виплачують особи, що підлягають забезпеченню, які працюють за наймом, не повинна перевищувати 50 відсотків загальної суми фінансових ресурсів, призначених для забезпечення тих, хто працює за наймом, їхніх дружин та дітей. Для того, щоб встановити чи додержується ця умова, можуть бути взяті в сукупності всі допомоги, надані членом Організації на підставі цієї Конвенції, виключаючи родинну допомогу та допомогу у зв'язку з трудовим каліцтвом, якщо дана допомога надається в рамках особливої системи забезпечення.

3. Член Організації бере на себе загальну відповідальність за належне надання допомог, передбачених згідно з цією Конвенцією, і вживає з цією метою всіх потрібних заходів; він забезпечує, щоб у випадках, коли це вимагається, потрібні статистичні обстеження та розрахунки, пов'язані з фінансовим балансуванням, проводились періодично і у всякому разі до будь-якої зміни в розмірах допомог, ставок страхових внесків або податків, які йдуть на фінансування охоплених випадків страхування.

СТАТТЯ 72

1. У разі, якщо управління соціальним забезпеченням не доручено будь-якому закладу, що перебуває під державним контролем, або урядовому відомству, відповідальному перед законодавчим органом, представники осіб, які підлягають забезпеченню, беруть участь в управлінні прямо чи непрямо як радники на визначених умовах; національне законодавство може аналогічним способом вирішувати питання про участь представників як роботодавців, так і державних органів.

2. Член Організації бере на себе загальну відповідальність за належне керівництво відповідними установами та службами при застосуванні цієї Конвенції.

Розділ XIV. Додаткові постанови

СТАТТЯ 73

Ця Конвенція не застосовується до:

- (а) страхових випадків, які виникли до настання чинності відповідного розділу цієї Конвенції для певного члена Організації;
- (б) допомог по страхових випадках, котрі виникли після настання чинності відповідного розділу цієї Конвенції для певного члена Організації, якщо права на отримання цих допомог виникли в період, який передував цій даті.

СТАТТЯ 74

Ця Конвенція не вважатиметься такою, що переглядає будь-яку із вже чинних конвенцій.

СТАТТЯ 75

Якщо будь-яка Конвенція, яка може бути в подальшому ухвалена Конференцією з питання або питань, які порушує ця Конвенція, спеціально це передбачить, то ті положення цієї Конвенції, які будуть зазначені у вищезгаданій Конвенції, втрачають свою чинність щодо будь-якого члена Організації, який ратифікував зазначену Конвенцію з моменту, коли вона набуде чинності для цього члена Організації.

СТАТТЯ 76

1. Кожний член Організації, який ратифікував цю Конвенцію, вносить у щорічну доповідь про застосування цієї Конвенції, котра подається згідно зі статтею 22 Статуту Міжнародної організації праці:

- (a) повну інформацію відносно законодавства, на основі якого здійснюються положення цієї Конвенції; і
- (b) дані, що підтверджують додержання статистичних умов, які містяться в:
  - (i) статтях 9 (a), (b), (c) або (d); 15 (a), (b) або (d); 21 (a) або (c); 27 (a), (b) або (d); 33 (a) або (b); 41 (a), (b) або (d); 48 (a), (b) або (c); 55 (a), (b) або (d); 61 (a), (b) або (d) відносно кількості осіб, які підлягають забезпеченню;
  - (ii) статтях 44, 65, 66 та 67 у відношенні ставок допомог;
  - (iii) пункті (a) параграфу 2 статті 18 відносно тривалості виплати допомоги у разі хвороби;
  - (iv) параграфі 2 статті 24 відносно тривалості виплати допомоги по безробіттю;
  - (v) параграфі 2 статті 71 відносно тієї частини фінансових ресурсів, що складається із страхових внесків, сплачуваних особами, які підлягають забезпеченню і працюють за наймом.

Ці відомості повинні надаватися з максимальним урахуванням пропозицій, сформульованих Адміністративною радою Міжнародного бюро праці відносно однаковості наведених інформацій

2. Кожний член Організації, який ратифікував цю Конвенцію, подає доповідь Генеральному директору Міжнародного бюро праці через визначені інтервали на запит Адміністративної ради про своє законодавство та практику відносно будь-якого з розділів від II до X Конвенції, не зазначених ним при ратифікації або в заяві, зробленій пізніше на підставі статті 4.

СТАТТЯ 77

1. Ця Конвенція не застосовується до моряків або морських рибалок; забезпечення моряків і морських рибалок передбачено Міжнародною конференцією праці в Конвенції 1946 року про соціальне забезпечення моряків та в Конвенції 1946 року про пенсії морякам.

2. Член Організації може вилучити моряків та морських рибалок із числа тих, хто працює за наймом, із числа осіб, які належать до самодіяльного населення, або з числа жителів при обчисленні відсотка тих, хто працює за наймом або жителів країни, які підлягають забезпеченню згідно з будь-яким із розділів від II до X, вказаним ним при ратифікації.

Розділ XV. ПРИКІНЦЕВІ ПОСТАНОВИ

СТАТТЯ 78

Офіційні документи про ратифікацію цієї Конвенції надсилаються Генеральному директорові Міжнародного бюро праці для реєстрації.

СТАТТЯ 79

1. Ця Конвенція зв'язує тільки тих членів Міжнародної організації праці, чиї документи про ратифікацію зареєстрував Генеральний директор.

2. Вона набуває чинності через дванадцять місяців після того, як Генеральний директор зареєструє документи про ратифікацію від двох членів Організації.

3. Надалі ця Конвенція набуває чинності відносно кожного члена Організації через дванадцять місяців від дати реєстрації його документа про ратифікацію.

СТАТТЯ 80

1. У заявах, надісланих Генеральному директорові Міжнародного бюро праці згідно з параграфом 2 статті 35 Статуту МОП, зазначаються:

- (а) території, відносно яких цей член Організації зобов'язується застосовувати без змін положення Конвенції або положення будь-якого з її розділів;
- (б) території, відносно яких він зобов'язується застосовувати положення Конвенції або положення будь-якого з її розділів з певними змінами разом з подробицями згаданих змін;
- (с) території, відносно яких Конвенція не застосовна, і в таких випадках — мотиви її незастосовності;
- (д) території, по відношенню до яких він резервує свою думку до подальшого розгляду питання.

2. Зобов'язання, згадані в підпунктах (а) і (б) параграфа 1 цієї статті, вважаються невід'ємною частиною ратифікації і спричиняють однакові з нею наслідки.

3. Будь-який член Організації може в будь-який час подальшою заявою анулювати повністю або частково будь-яке застереження, зроблене в його попередній заяві на підставі пунктів (б), (с) та (д) параграфа 1 цієї статті.

4. Будь-який член Організації у будь-який час, коли Конвенція може бути денонсована згідно з положеннями статті 82, може передати Ге-

неральному директорів заяву, котра змінює в будь-якому відношенні умови зробленої раніше заяви та визначає його нову позицію стосовно до таких територій, які він може зазначити.

Стаття 81

1. Заяви, надіслані Генеральному директорів Міжнародного бюро праці згідно з параграфами 4 і 5 статті 35 Статуту МОП, вказують, чи будуть положення Конвенції або її розділів, позначених в заяві, застосовуватись на даній території із змінами чи без змін, якщо в заяві вказується, що положення Конвенції чи деякі з її розділів будуть застосовуватись із змінами, в ній уточнюється, в чому саме полягають ці зміни.

2. Відповідні член або члени Організації або міжнародна влада можуть у будь-який час за допомогою нової заяви відмовитись повністю або частково від права використовувати зміни, обумовлені у попередній заяві.

3. Відповідні член або члени Організації або міжнародна влада в період, коли ця Конвенція може бути денонсована згідно з положеннями статті 82, можуть надіслати Генеральному директорів нову заяву, що змінює в будь-якому іншому відношенні умови будь-якої попередньої заяви і повідомляє про становище із застосуванням цієї Конвенції..

Стаття 82

1. Будь-який член Організації, який ратифікував цю Конвенцію, може після закінчення десятирічного періоду з моменту, коли вона початково набула чинності денонсувати Конвенцію або будь-який з її розділів від II до X актом про денонсацію, надісланим Генеральному директорів Міжнародного бюро праці та зареєстрованим ним. Денонсація набуває чинності через рік після реєстрації акта про денонсацію.

2. Кожний член Організації, що ратифікував цю Конвенцію, який протягом року після закінчення згаданого в попередньому пункті десятирічного періоду не скористається своїм правом на денонсацію, передбаченим у цій статті, буде зв'язаний на наступний період тривалістю десять років і надалі зможе денонсувати цю Конвенцію або будь-який з її розділів від II до X після закінчення кожного десятирічного періоду в порядку, визначеному в цій статті.

Стаття 83

1. Генеральний директор Міжнародного бюро праці сповіщає всіх членів Міжнародної організації праці про реєстрацію всіх документів про ратифікацію, заяв та актів про денонсацію, отриманих ним від членів Організації.

2. Сповідуючи членів Організації про реєстрацію отриманого ним другого документа про ратифікацію, Генеральний директор звертає їхню увагу на дату настання чинності Конвенції.

СТАТТЯ 84

Генеральний директор Міжнародного бюро праці надсилає Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй для реєстрації згідно зі статтею 102 Статуту Організації Об'єднаних Націй повні відомості відносно всіх документів про ратифікацію, заяв та актів про денонсацію, зареєстрованих ним відповідно до положень попередніх статей.

СТАТТЯ 85

Кожного разу, коли Адміністративна рада Міжнародного бюро праці вважає за потрібне, вона подає Генеральній конференції доповідь про застосування цієї Конвенції і вирішує, чи слід вносити до порядку денного Конференції питання про її повний або частковий перегляд.

СТАТТЯ 86

1. У разі, якщо Конференція ухвалить нову конвенцію, яка повністю або частково переглядає цю Конвенцію, і якщо у новій конвенції не передбачено інше, то:

- (а) ратифікація будь-яким членом Організації нової, переглянутої конвенції спричиняє автоматично, незалежно від положень статті 82, негайну денонсацію цієї Конвенції за умови, що нова, переглянута конвенція набула чинності;
- (б) починаючи від дати настання чинності нової, переглянутої конвенції цю Конвенцію закрито для ратифікації її членами Організації.

2. Ця Конвенція залишається у всякому разі чинною за формою та змістом відносно тих членів Організації, які її ратифікували, але не ратифікували нову, переглянуту конвенцію.

СТАТТЯ 87

Англійський і французький тексти цієї Конвенції мають однакову силу.

Додаток

**Міжнародна стандартна промислова класифікація всіх галузей господарської діяльності (Переглянутий у 1969 році)
[Цей Додаток був видалений]**